

Evaluation of Factors Affecting Citizens' Satisfaction with City Diplomacy Indicators in Tabriz Metropolis

Ali Oskouee Aras¹, Fereidoun Babaei Aghdam² Iraj Teimouri^{3*} and Ali Hosseini⁴

1. PhD Candidate of Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran

2. Associate Professor, Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, Tabriz University, Tabriz, Iran

3. Associate Professor, Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, Tabriz University, Tabriz, Iran

4. Associate Professor, Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran

* Corresponding Author, iraj-teymuri@tabrizu.ac.ir

Received Date:
17/01/2025

Revise Date:
28/02/2025

Accepted Date:
02/03/2025

Published Date:
09/08/2026

Article Info Abstract

Articles extracted from Thesis
Volume 7, Issue 24, Summer 2026
Pages 69-91

The concept of city diplomacy is one of the basic components and tools of urban management in the 21st century. Given the backwardness of some cities in developing countries in expanding their international relations with global cities, it is necessary to identify the factors that lead to the weakening of city diplomacy performance by examining and evaluating city diplomacy indicators in these cities. The present study evaluates citizens' satisfaction with city diplomacy indicators in the Tabriz metropolis. The research method is descriptive-analytical and the research approach is qualitative and quantitative, and the nature of the research is applied. To analyze the data from the questionnaire and use the statistical tests of one-sample t, one-way analysis of variance, Friedman and Kruskal-Wallis, the research data were collected using library documents and field surveys, and the sample size was estimated to be 385 people according to the Cochran formula. The indicators determined in this study are, in order, the index of "urban economy", "urban culture", "urban development", "urban security", "urban representation", "urban networks" and finally "urban research". The results of data analysis indicate that from the point of view of the residents of the metropolis of Tabriz, the component of "urban economy" is the most important among the elements of city diplomacy evaluation. Also, the components of "urban culture" (4/81), "urban development" (4/48), "urban security" (4/25), "urban representation" (4/21), "urban networks" (4/12) and finally "urban research" (3/71) are ranked second to seventh, respectively. The aforementioned ranking indicates that the importance of city diplomacy components is not the same for citizens in the Tabriz metropolis, and in general, residents' satisfaction with city diplomacy indicators is below average.

Keywords: City Diplomacy, Sister Cities, Globalization, Global Cities, Tabriz Metropolis.

Cite this article:

Oskouee Aras, A., Babaei Aghdam, F., Teimouri, I., & Hosseini, A. (2025). Evaluation of Factors Affecting Citizens' Satisfaction with City Diplomacy Indicators in Tabriz Metropolis. *Journal of Economic Geography Research*, 7(24), 69-91.

<https://doi.org/10.30470/jegr.2025.2050851.1264>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

City diplomacy is a fundamental component and tool of urban management in the 21st century. This study examines the factors affecting citizens' satisfaction with city diplomacy indicators in Tabriz Metropolis. Given the lag in some cities in developing countries in expanding their international relations with global cities, it is essential to identify the factors that weaken city diplomacy performance by evaluating these indicators. This research aims to assess the level of satisfaction among Tabriz citizens with city diplomacy indicators and identify the most important influencing factors from their perspective. City diplomacy, as a crucial tool in urban management, plays a key role in improving international relations and sustainable urban development. Cities, as main players on the global stage, can leverage city diplomacy to promote their economic, cultural, and social development.

Methodology

The research method is descriptive-analytical with a qualitative and quantitative approach, and the nature of the research is applied. Data were collected through library documents and field surveys, and the sample size was estimated at 385 people according to Cochran's formula. For data analysis, one-sample t-test, one-way analysis of variance, Friedman, and Kruskal-Wallis tests were used. The indicators evaluated in this study include urban economy, urban culture, urban development, urban security, urban representation, urban networks, and urban research, ranked based on their impact on citizen satisfaction. Accurate methodology and the use of appropriate statistical tools ensure the reliability and validity of the research results.

Results and discussion

Today, cities can utilize city diplomacy to create new opportunities and enhance their relationships with other cities in various fields. Tabriz Metropolis, as one of the major centers of city diplomacy in Iran, is prominent due to its excellent geographical, political, economic, scientific, and academic position. Additionally, considering its interactions with

sister cities, Tabriz Metropolis can become one of the most significant and influential centers of city diplomacy in the Caucasus region. Therefore, urban management in Tabriz Metropolis, one of Iran's major cities, has undertaken measures to expand international relations, establish a city diplomacy development secretariat, launch municipal consultants, and cooperate with sister cities to enhance its position in various economic, cultural, political, and scientific fields. However, despite all existing capacities, many capabilities of Tabriz Metropolis in various areas have not achieved their full potential and have not contributed significantly to the city's role in improving international relations. From the perspective of its residents, the success of urban management in Tabriz Metropolis in fully utilizing city diplomacy capacities is low. Technocratic urban management, centralized top-down approaches, conservative policies, and lack of citizen engagement as primary stakeholders in city diplomacy are among the reasons for this lack of success. Reviewing previous studies on city diplomacy shows that broad and multilateral attention to city diplomacy indicators leads to significantly stronger diplomatic capacity in intercity relations. Additionally, the excessive dependency of municipalities on central governments in decision-making weakens city diplomacy performance. Thus, central governments should delegate powers to local governments to improve and enhance cities' diplomatic relations on the international stage. The present study's results align with findings from Afzali and Kalaei (2023), which identified urban economy (Faraji et al., 2021), information exchange (urban research), and urban culture as influential components in city diplomacy. The current study also aligns with research by Alejo (2022), Aksoy Ozcan (2023), and Mashayekhi et al. (2019), which identify conservative policies as a reason for the lack of success in city diplomacy. Additionally, Oskouee Aras & et al. (2025) introduce the lack of independence in decision-making by local governments and the failure to delegate sufficient authority to urban management as one of the reasons for the ineffectiveness of the urban diplomacy system in Iran. Islami and Amani Kaikanlu (2023)

identified the lack of basic infrastructure as a key factor weakening city diplomacy, a point also supported by Kosovac et al. (2021), who highlighted the absence of formal education (institutional weakness) as an influencing factor.

Conclusion

The research findings conclude that the level of satisfaction among Tabriz citizens with city diplomacy indicators is below average. This highlights the need for improvements in areas such as economic relations, cultural exchange programs, urban development projects, security measures, international representation, urban network development, and increased urban research initiatives. To increase the efficiency of city diplomacy, attention must simultaneously be given to factors such as the urban economy and strengthening international relations. Future strategies should be broader, aiming to improve citizens' satisfaction with city diplomacy and make the most of the available capacities in Tabriz Metropolis.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Given that this article is an extract from a doctoral dissertation, the contribution and role of the first author was as a student of the dissertation, the second author and the third author as supervisors, and the fourth author as an advisor.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی شهروندان از شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلان‌شهر تبریز

علی اسکویی ارس^۱، فریدون بابائی اقدام^۲، ایرج تیموری^{۳*} و علی حسینی^۴

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
۲. دانشیار گروه برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
۳. دانشیار گروه برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران
۴. دانشیار گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ انتشار:
۱۴۰۵/۰۵/۱۸

تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۱۲/۱۲

تاریخ بازنگری:
۱۴۰۳/۱۲/۰۸

تاریخ دریافت:
۱۴۰۳/۱۰/۲۷

اطلاعات مقاله چکیده

در دنیای امروز، نقش شهرها در حوزه روابط بین‌الملل بیش از هر زمان دیگری برجسته شده است. با رشد فزاینده جمعیت و اهمیت روزافزون شهرها در حوزه‌های مختلف، شهرها به‌عنوان بازیگران اصلی در مدیریت مناسبات بین‌المللی شناخته می‌شوند. این پژوهش به بررسی دیپلماسی شهری در کلان‌شهر تبریز و ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنین از شاخص‌های دیپلماسی شهری پرداخته است. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و به روش توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات با استفاده از اسناد کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه جمع‌آوری شده است. جامعه آماری شامل ۳۸۵ نفر از ساکنین کلان‌شهر تبریز بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. از آزمون‌های آماری فریدمن و کروسکال - والیس برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است. نتایج نشان داد که میزان رضایتمندی ساکنین کلان‌شهر تبریز از شاخص‌های دیپلماسی شهری در حد کمتر از متوسط است. همچنین از نظر ساکنان کلان‌شهر تبریز در میان مؤلفه‌های ارزیابی دیپلماسی شهری، مؤلفه "اقتصاد شهری" بیشترین اهمیت را دارد؛ به ترتیب مؤلفه‌های فرهنگ شهری (۴/۸۱)، توسعه شهری (۴/۴۸)، امنیت شهری (۴/۲۵)، نمایندگی شهری (۴/۲۱)، شبکه‌های شهری (۴/۱۲) و در نهایت پژوهش شهری (۳/۷۱) در رتبه‌های دوم تا هفتم قرار گرفته‌اند. نتایج تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان داد که وضعیت تحصیلی پرسش‌شوندگان تأثیر معنی‌داری بر رضایتمندی آن‌ها از دیپلماسی شهری ندارد. با توجه به یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود که مدیریت شهری تبریز به بازنگری در تفاهم‌نامه‌های همکاری و پیوندهای خواهرخواندگی، افزایش پروازهای بین‌المللی، و تسهیل رفت‌وآمد بین شهروندان با شهرهای خواهرخوانده توجه کند. همچنین، تأکید بر ظرفیت‌های اقتصادی و فرهنگی برای بهبود دیپلماسی شهری و ارتقای جایگاه تبریز در مناسبات بین‌المللی از اهمیت بالایی برخوردار است.

مقاله برگرفته از رساله دکتری
دوره ۷، شماره ۲۴، تابستان ۱۴۰۵
صص ۹۱-۶۹

کلیدواژه‌ها: دیپلماسی شهری، شهرهای خواهرخوانده، جهانی‌شدن، شهرهای جهانی، کلان‌شهر تبریز.

*نویسنده مسئول: iraj-teymuri@tabrizu.ac.ir

ارجاع به این مقاله: اسکویی ارس، علی؛ بابائی اقدام، فریدون؛ تیموری، ایرج؛ و حسینی، علی. (۱۴۰۵). ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی شهروندان از شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلان‌شهر تبریز، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۷(۲۴)، ۶۹-۹۱.

 <https://doi.org/10.30470/jegr.2025.2050851.1264>

بیان مساله

در عصر حاضر، نقش شهرها در روابط بین‌الملل بیش از هر زمان دیگری به چشم می‌آید. رشد فزاینده جمعیت و اهمیت روزافزون شهرها در حوزه‌های سیاسی، علمی، فرهنگی و اقتصادی، شهرها را به بازیگران اصلی در مدیریت مناسبات بین‌المللی تبدیل کرده است. حضور فعال شهرها در صحنه جهانی، نه تنها آنها را به مراکز اقتصاد جهانی بلکه به عنوان بازیگران سیاسی در امور بین‌المللی معرفی می‌کند (Lefel, 2018). شهرها به عنوان موتورهای ملی و بین‌المللی رشد اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شوند (زیاری و احسانی فرد، ۱۴۰۱) و سیاست‌گذاران، پژوهشگران و شهروندان مدت‌هاست که با نقش شهرها در تضمین آینده‌ای پایدار در مسائل جهانی مانند تغییرات آب‌وهوایی، رشد اقتصادی، فقرزدایی، مسکن، زیرساخت‌ها، خدمات اساسی، اشتغال، امنیت غذایی و سلامت عمومی آشنا هستند. در جهان امروز، شناخت مسائل و مشکلات شهری و پیش‌بینی وضعیت آینده شهرها بدون در نظر گرفتن چالش‌های جهانی امکان‌پذیر نیست. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در سال ۲۰۲۱، ۵۶ درصد از جمعیت جهان در شهرها ساکن بوده‌اند و پیش‌بینی می‌شود این میزان تا سال ۲۰۵۰ به ۶۸ درصد افزایش یابد (UN – Habitat, 2022). این افزایش سطح شهرنشینی و روند رشد جمعیت شهری، اهمیت شهرها را در عرصه بین‌المللی بیش از پیش نمایان می‌سازد. دیپلماسی شهری به دلیل اهمیت روزافزون شهرها در عرصه جهانی، به یکی از موضوعات مهم و ضروری تبدیل شده است. شهرها امروزه فضایی جدید برای کنش‌های بین‌المللی خود ایجاد کرده‌اند که تا حدی سلسله مراتب سنتی را به چالش می‌کشند و گاه تا مرز ایجاد ائتلاف‌های بین‌المللی شهری برای مخالفت صریح با سیاست خارجی کشورها پیش می‌روند (Kihlgren Grandi, 2020). در طول تاریخ، شهرها به عنوان بازیگران اصلی در جلب منافع ملی عمل کرده‌اند. با پیوستن شهرها به شبکه جهانی و خودداری از مداخله بیش از حد در امور داخلی، دیپلماسی دولتی تضعیف شده و دیپلماسی شهری توانسته است پاسخگوی تقاضاهای جدید و متنوع باشد (Tang, 2011; Changkun & Qinwen, 2021). دیپلماسی شهری از تمرکز اولیه بر تبادلات فرهنگی و دانش دو جانبه به یک طیف متنوع‌تر از فعالیت‌ها شامل ابعاد اقتصادی و مشارکت در شبکه‌های چندجانبه بین‌شهری تکامل یافته است (Koelemaij, Taveirne et al., 2023). این تغییر بازتاب‌دهنده یک تحول ساختاری وسیع‌تر در نظم جهانی است که در آن دیپلماسی شهری مرزهای محلی، ملی و جهانی را فراتر رفته و به چالش‌های جهانی مهمی مانند تغییرات اقلیمی، بیماری‌های همه‌گیر و تروریسم می‌پردازد (Zhong, Yan & et al., 2024). دیپلماسی شهری به شهرها هویت مستقل سیاسی بخشیده و آنها را به تعاملات چندجانبه و سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی ترغیب می‌کند (خرازی و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به اهمیت محلی شهرها، مدیریت و دارایی‌های محلی نقش مهمی در مراودات فرامرزی ایفا می‌کنند. شهرهای کشورهای در حال توسعه، همچون ایران، می‌توانند با بهره‌گیری از دیپلماسی شهری و ظرفیت‌های محلی، چالش‌هایی نظیر اشتغال‌زایی و بهبود زیرساخت‌ها را حل کنند. به‌طور کلی پیگیری بخشی از منافع ملی از طریق به‌کارگیری دیپلماسی شهری موفق در ایران می‌تواند در راستای افزایش مراودات فرهنگی، همکاری‌های بین‌المللی، فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی و همچنین کاهش تنش‌های منطقه‌ای نقشی اساسی ایفا نماید. از طرفی اگر ظرفیت‌های موجود در حوزه دیپلماسی شهری در ایران نادیده انگاشته شود موجبات انزوای فرهنگی و اقتصادی شهرها، از دست دادن فرصت‌های بین‌المللی و کاهش سطح تعاملات و همکاری‌های بین‌المللی را فراهم آورد و در نهایت می‌تواند موجب کاهش کیفیت زندگی شهروندان شود. پس بنابراین ضروری است از تمامی ظرفیت‌های بالقوه دیپلماسی شهری در ایران در راستای دستیابی به توسعه پایدار شهرها و همچنین افزایش سطح رضایتمندی شهروندان که به تبع آن افزایش کیفیت زندگی آنان را در پی خواهد داشت، استفاده شود.

کلان‌شهر تبریز به عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز علمی، فرهنگی، صنعتی و اقتصادی شمال غرب ایران، نقش مهمی در دیپلماسی شهری ایفا می‌کند. این شهر با ۱۲ شهر خارجی (باکو، قازان، استانبول، ارزروم، خجند، ماگلیف، غزه، ترازون، قونیه و ووهان) در ۸ کشور جمهوری آذربایجان، جمهوری تاتارستان فدراسیون روسیه، جمهوری ترکیه، جمهوری تاجیکستان، بلاروس، فلسطین، جمهوری عراق و جمهوری خلق چین تفاهم‌نامه‌های خواهرخواندگی و همکاری دارد (حافظزاده و باغبان حدیقه، ۱۴۰۲). بداعت پژوهش حاضر از دو حیث

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکوئی ارس و همکاران

مطرح است؛ نخست اینکه تاکنون در برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، شاخص‌های دیپلماسی شهری در سایر شهرها از دیدگاه سیاست‌گذاران و مسئولین مورد بررسی قرار گرفته‌اند این در حالی است که در پژوهش حاضر به اولویت‌بندی شاخص‌های دیپلماسی شهری از دیدگاه شهروندان جامعه هدف، بدون دخالت و بهره‌جستن از دیدگاه سایر ذی‌نفعان شهری، مسئولین، سیاست‌گذاران، مدیران و ... با «رویکرد انتقادی» پرداخته شده است و همچنین در این پژوهش برای نخستین بار شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. مطالعه و بررسی دقیق و همچنین شناسایی ابعاد شکل‌گیری دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز و همچنین بررسی میزان رضایتمندی ساکنان کلانشهر تبریز از شاخص‌های دیپلماسی شهری می‌تواند با بررسی دلایل موفقیت و یا عدم موفقیت کلانشهر تبریز در حوزه دیپلماسی شهری، مدیریت شهری را در راستای گسترش نقش‌آفرینی و ارتقای جایگاه شهر تبریز در منطقه و جهان رهنمون سازد. هدف اصلی پژوهش حاضر ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی ساکنین از شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز است. این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که میزان رضایتمندی ساکنین تبریز از شاخص‌های دیپلماسی شهری چگونه است و آیا تفاوت معناداری بر اساس میزان تحصیلات وجود دارد یا خیر.

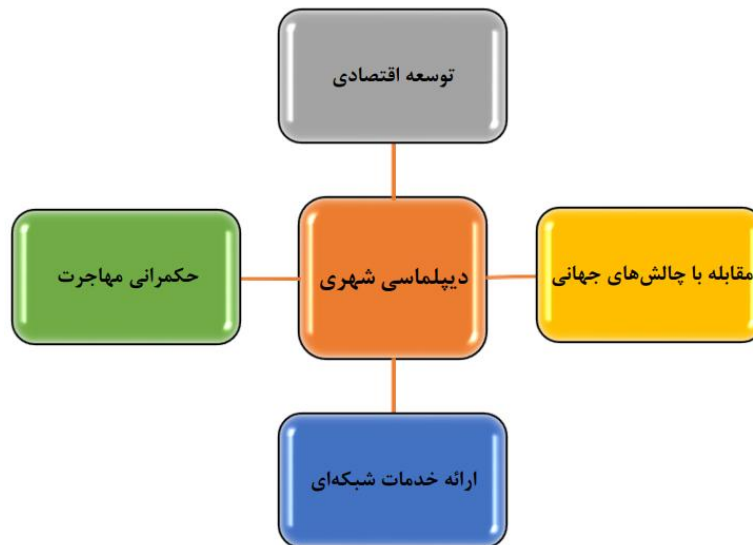
مبانی نظری و پیشینه پژوهش

شهرها به طور فزاینده‌ای به عنوان بازیگران کلیدی در مقابله با مسائل جهانی شناخته می‌شوند که اغلب از طریق ارائه خدمات شبکه‌ای و تشکیل اتحادیه‌ها با شهرهای دیگر و بازیگران غیردولتی به نقش‌آفرینی در سطوح مختلف محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی می‌پردازند (Kavanoz, Erdem et al., 2024). این نوع دیپلماسی به عنوان یک ابزار حکمرانی انعطاف‌پذیر دیده می‌شود که به شهرها اجازه می‌دهد از مدل‌های سلسله‌مراتبی به رویکردهای مبتنی بر شبکه منتقل شوند و به‌طور مؤثری به مشکلات پیچیده موسوم به مشکلات شرورانه^۱ بپردازند (Kavanoz, Erdem et al., 2024). علاوه بر این، دیپلماسی شهری در حمایت از سیاست‌های جهانی خاص مانند سیاست‌های مهاجرت مبتنی بر حقوق و در جستجوی تأمین مالی و همکاری بین‌المللی نقش مهمی ایفا می‌کند، از این رو نقش فعال‌تری برای شهرها در حکمرانی جهانی مطالبه می‌کند (Stürner-Siovit, 2022). با این حال، علیرغم اهمیت فزاینده آن، دیپلماسی شهری به دلیل فقدان قدرت قانونی و تأثیر محدود آن بر روابط بین‌المللی سنتی با محدودیت‌هایی مواجه است (Alkanalka, 2023). در حالی که دیپلماسی شهری توجه علمی بیشتری را به خود جلب می‌کند، اما یک چارچوب پذیرفته شده عمومی و سیستم حکمرانی برای شکل‌دهی به تحقیقات و عمل آن به صورت سیستماتیک وجود ندارد (Amiri, 2022). این شکاف نشان‌دهنده نیاز به بررسی نظری و عملی بیشتر برای ادغام مؤثرتر دیپلماسی شهری در امور جهانی و درک تأثیرات بلندمدت آن بر مقیاس‌های محلی و جهانی است (Amiri, 2022; Harakan, 2023).

در دهه‌های اخیر، نظریه‌پردازان روابط بین‌الملل به وجود ارتباط میان سیاست‌های محلی و بین‌المللی تأکید ورزیده‌اند (Putnam, 1988, Brown, 2002). چنین فرضیاتی از دولت‌محوری در دیپلماسی به لحاظ نظری معتبر هستند؛ چراکه نقش دولت در اقدامات دیپلماتیک قابل توجه است (Blank, 2006, Coolsaet, 2004). با تمرکز بر دیگری شهر در امر دیپلماسی، دیدگاه گسترده این است که عاملان شهر و دولت در مناطق مختلفی که به اصطلاح "دو جهان از سیاست جهان"^۲ نامیده می‌شود ساکن می‌شوند. اول‌ازهمه "جهان دولت - محور"^۳ وجود دارد که حامیان دولت اداره می‌کنند. دوم اینکه تنوع "جهان چندقطبی"^۴ که فعالان شهر و دیگر عاملان غیردولتی آن را اداره می‌کنند وجود دارد (Rosenau, 1990). مفهوم دیپلماسی برابر، یا به عبارتی "پارا دیپلماسی"^۵ در راستای این استدلال‌های نظری بسیار گسترده است، زیرا یک تصویر از مسیر اصلی دیپلماسی که فعالان شهر حمل می‌کنند را خلق می‌کند (Duchacek &

1. Wicked Problems
2. Two Worlds of World Politics
3. State Centric World
4. Multi Centric World
5. Paradiplomacy

(ETC, 1988). دیپلماسی معاصر، بیش از هر چیز دیگری، یک شبکه اثرات متقابل با یک تغییر نقش از دولت، شهر و دیگر حامیان شده است که بسته به موضوعات، علایق آن‌ها و ظرفیت اداره در این محیط به اصطلاح دیپلماتیک چندلایه، به روش‌های مختلف تعامل دارند. با این روش، ایده‌هایی که عاملین شهر درگیر آن می‌شوند به شکل‌های جدید و دیگری از دیپلماسی با یک کوشش برای تناسب با این فعالان که یک محیط شبکه فراملی را به طور هم‌زمان در مقیاس‌های متعدد اداره می‌کنند، به الگوهای سیاست بین‌المللی در حال تغییر، جایگزین می‌شود (Hocking, 1993: 36, Betsill & Bulkeley, 2006: 147). دیپلماسی شهری در معنای کلاسیک خود به توصیف و ارائه منافع در سطح بین‌المللی اشاره دارد و بحث در مورد منافع جهانی بخشی از دیپلماسی شهری است (قورچی و همکاران، ۱۴۰۱: ۵۳). دیپلماسی شهری از طریق تعاملات شهرها با دیگر بازیگران "گلوکال"^۱ به دست می‌آید (Wang & Amiri, 2019: 1). دیپلماسی شهری به‌طور کلی به‌عنوان یک‌شکل دیپلماسی فراملی شناخته می‌شود. این اثر متقابل بین عمل دیپلماتیک و شهری است که تلاش می‌کند بر محیط بین‌المللی تأثیر بگذارد تا به ایمنی، امنیت و رفاه شهروندان محلی منجر شود و منافع و هویت جهانی آن‌ها را بهبود بخشد (اسدی، ۱۳۹۸: ۳۲۱). دیپلماسی شهری یک حوزه در حال رشد است که شامل مشارکت شهرها در روابط بین‌المللی برای مقابله با چالش‌های جهانی و ارتقاء جایگاه جهانی آنها می‌شود. چالش‌های اصلی در این حوزه شامل فقدان یک چارچوب پذیرفته شده عمومی و سیستم حکمرانی برای هدایت تحقیقات و عمل، و نیاز به تأملات نظری در مورد فرآیندهای زیرین و پیامدهای احتمالی دیپلماسی شهری است (Amiri, 2022). دیپلماسی شهری می‌تواند با استفاده از مجموعه‌ای از فرصت‌ها در راستای توسعه همه جانبه شهرها و در نهایت بهبود کیفیت زندگی شهروندان نقش تعیین کننده‌ای را ایفا نماید. (شکل ۱).

شکل (۱). فرصت‌ها در دیپلماسی شهری

با ادغام دولت الکترونیک و دیپلماسی شهری، شهرها می‌توانند توسعه اقتصادی را تسریع کرده و به بازیکنان مهم در صحنه جهانی تبدیل شوند (Putri, 2022). از طرفی دیپلماسی شهری یک پلتفرم^۲ برای همکاری شهرها در مقابله با مسائل جهانی مانند تغییرات اقلیمی، بیماری‌های همه‌گیر و تروریسم فراهم می‌کند و نقش آنها در حکمرانی جهانی را تقویت می‌کند (Zhong, Yan et al., 2024). دیپلماسی شهری تسهیل کننده به اشتراک‌گذاری اطلاعات، شیوه‌ها و منابع بین شهرها است که برای مقابله با مشکلات پیچیده از طریق ساختار حکمرانی انعطاف‌پذیر ضروری است (Kavanoz, Erdem et al., 2024). در نهایت می‌توان گفت که شهرها می‌توانند از دیپلماسی برای حمایت از سیاست‌های مهاجرت مبتنی بر حقوق، دسترسی به تأمین مالی بین‌المللی و درخواست برای نقشی در میزهای

1. Glocal
2. Platform

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکوئی ارس و همکاران

مذاکرات بین دولتی استفاده کنند تا بتوانند نقش فعالی در حکمرانی جهانی مهاجرت ایفا کنند (Stürner-Siovit, 2022).

بررسی مطالعات صورت گرفته متناسب با موضوع پژوهش، از ضروریات هر پژوهش علمی است؛ چرا که بدون بهره‌گیری از نتایج آثار پژوهشی پیشین، دستیابی به پاسخ مناسب و تجزیه و تحلیل بهتر امکان پذیر نمی‌باشد. در زمینه دیپلماسی شهری تاکنون پژوهش‌های بسیاری در داخل و خارج از کشور انجام شده است که در جدول (۱) به چند مورد از مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود.

جدول (۱). پیشینه پژوهش

ردیف	محقق/محققان	سال	عنوان	نتیجه‌گیری
۱	وودر ^۱	۲۰۲۰	دیپلماسی شهری، شبکه‌های چندجانبه و نقش آسیای جنوب شرقی	نتایج پژوهش حاکی از آن است که شهرهای جنوب شرقی آسیا نقش مهمی در سطح جهانی مانند ICLEI ^۲ ، C40 Cities ^۳ ، UCLG ^۴ و همچنین برخی از شبکه‌های دولت محلی از جمله City Net ^۵ و ASCN ^۶ در ارتباط با توسعه دیپلماسی شهری ایفا کرده‌اند.
۲	چانگکون و کووین ^۶	۲۰۲۱	بررسی دیپلماسی شهری شهرهای جاده ابریشم	نتایج پژوهش حاکی از آن است که توسعه دیپلماسی شهری در کشور چین، بیشتر به فعالیت‌های دیپلماتیک شهرها از منظر همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌های خارجی محدود می‌شود. علاوه بر این، فقدان نبوغ و عدم تمایل جامعه مدنی در ارتباط با دیپلماسی شهری فراگیر نیز مشهود است. همچنین نتایج دیگر پژوهش نشانگر آن است که توسعه دیپلماسی شهری در گرو خروج از قید و بندهای سنتی خود می‌باشد.
۳	هونگیان ^۷ و همکاران	۲۰۲۱	تئوری پل زدن بر سلسله مراتب شرکت‌های جهانی و دیپلماسی شهر: مورد چین	نتایج پژوهش حاکی از آن است که تئوری ایجاد پل (پل زدن) بین ایده‌ها در بین مطالعات دیپلماسی شهری با روابط خارجی چندوجهی شهرها و جغرافیای اقتصادی شهرهای جهانی بزرگتر قابل دسترسی است. همچنین نتایج دیگر پژوهش نشانگر آن است که برخلاف انتظارات، مجموع گونه‌شناسی دیپلماسی شهری به جای تأکید صرف بر بعد اقتصادی، بیشترین ارتباط را با موقعیت در سلسله مراتب شهر جهانی دارد.
۴	کوسوواک ^۸ و همکاران	۲۰۲۱	رهبران شهر به خارج از کشور می‌روند: بررسی دیپلماسی شهری در ۴۷ شهر	نتایج پژوهش حاکی از آن است که ابعاد نهادی و اداری ظرفیت داخلی برای دیپلماسی شهری نادیده گرفته می‌شود.
۵	آلیجو ^۹	۲۰۲۲	دیاسپورها ^{۱۰} به عنوان بازیگران دیپلماسی شهری	نتایج پژوهش حاکی از آن است که سیاست‌های شهری به عنوان واقعیت‌های صرفاً محلی در نظر گرفته نمی‌شوند. به بیان بهتر؛ مفهوم دیپلماسی شهری این امکان را دارد که با اجتناب از تقلید صرف از دیپلماسی دولتی / سنتی، خود را متمایز کرده و ترسیم یک مسیر تحلیلی را برای شناسایی دیدگاه فراگیرتر به منظور مشارکت سازمان‌های دیاسپورها ^{۱۱} در طراحی و اجرای سیاست خارجی یک شهر را امکان پذیر می‌کند.

1. Wu-Der

2. International Council for Local Environmental Initiatives

۳. گروه رهبری آب و هوای کلانشهرها که "شهرهای C40" (قبلاً شهرهای C20) نامیده می‌شند، گروهی از شهرهایی هستند که برای کاهش وارد شدن گازهای کربن‌دار و تطبیق با تغییرات آب و هوایی کره زمین کار می‌کنند.

4. United Cities and Local Governments

۵. شبکه شهرهای هوشمند آسه‌آن یک پلتفرم مشترک است که هدف آن متحد کردن تلاش‌های توسعه شهر هوشمند در سراسر آسه‌آن است. هدف ACSN تسهیل همکاری در زمینه توسعه شهر هوشمند، کارگزاری پروژه‌های توسعه شهر هوشمند بین واحدهای دولتی شهر و شرکت‌های بخش خصوصی محلی، و تأمین بودجه و حمایت از این پیشرفت‌ها از سوی شرکای خارجی ASEAN است.

6. Changkun & Qinwen

7. Hongyuan

8. Kosovac

9. Alejo

10. Diasporas

۱۱. جوامع دورمیهن، جوامع دور از میهن، جوامع دور از وطن یا دیاسپورا (به انگلیسی: Diaspora) به پراکندگی، مهاجرت یا آوارگی گروهی از مردم گفته می‌شود که دور از خانه و کاشانه اصلی خویش زندگی می‌کنند و در دنیا پراکنده شده‌اند. این واژه ریشه در متون یهودی داشته و به ماجرای خروج یهودیان از بابل اشاره دارد. اما اخیراً معنای این واژه بسط پیدا کرده‌است و به پراکندگی گروهی از مردم گفته می‌شود که دارای ریشه مشترکی هستند و از خانه خود رانده شده یا فرار کرده‌اند. نمونه بارز آن ارمنی‌های ترکیه هستند که توسط دولت عثمانی به سمت دیگری رانده شده‌اند. ایجاد جوامع دورمیهن می‌تواند خودخواسته یا ناخواسته باشد.

ردیف	محقق/محققان	سال	عنوان	نتیجه‌گیری
۶	پوتری ^۱	۲۰۲۲	بهینه‌سازی دیپلماسی شهری اندونزی برای توسعه اقتصادی از طریق اجرای دولت الکترونیک	نتایج پژوهش حاکی از آن است که با تلفیق اجرای دولت الکترونیک و دیپلماسی شهری، توسعه اقتصادی شهرهای اندونزی بهبود یافته و تسریع می‌شود و این شهرها می‌توانند به‌عنوان بازیگران مهم در عرصه دیپلماسی شهری در سطح جهانی مطرح شوند.
۷	آکسوی اوزکان ^۲	۲۰۲۳	دیپلماسی شهری و ظرفیت استانبول برای دیپلماسی شهری	نتایج پژوهش حاکی از آن است که شهر استانبول در کشور ترکیه از ظرفیت‌های قابل توجهی جهت توسعه دیپلماسی شهری برخوردار است اما با توجه به وابستگی بیش از حد شهرداری‌ها به دولت مرکزی؛ مدیران شهری در ارتباط با مسائل دیپلماسی شهری دچار سردرگمی شده‌اند.
۸	آلکانالکا ^۳	۲۰۲۴	دیپلماسی شهری در برابر تهدید جهانی تغییر آب‌وهوا؛ مطالعه موردی: U20 ^۴	نتایج پژوهش حاکی از آن است که هیچ یک از سازمان‌های بین‌المللی، دولت‌ها و یا بازیگران دیگر در ارتباط با مدیریت شهرها در کشورهای اروپایی به‌تنهایی نمی‌توانند مشکل جهانی تغییر آب‌وهوا را برطرف کنند و بایستی دیپلماسی شهری در سطحی گسترده بین کشورهای اروپایی و اتحادیه اروپا برقرار شود.
۹	ارساواش کوانز ^۵ و همکاران	۲۰۲۴	تحلیل محتوای فعالیت‌های دیپلماسی شهری	نتایج این مقاله نشان می‌دهد که فعالیت‌های دیپلماسی شهری می‌توانند تأثیرات اجتماعی متفاوتی داشته باشند و می‌توانند به تعاملات اقتصادی و اجتماعی شهری کمک کنند
۱۰	مشایخی و همکاران	۱۳۹۷	تحلیل استراتژیک دیپلماسی شهری کلان‌شهر مشهد	نتایج پژوهش نشانگر آن است که وضعیت شهر مشهد در استراتژی دیپلماسی شهری، موقعیت محافظه‌کارانه WO است.
۱۱	قورچی و کاوایانی راد	۱۳۹۸	بررسی همخوانی دیپلماسی شهری با سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ مطالعه موردی: خواهرشهرهای کلان‌شهر تهران	نتایج پژوهش حاکی از آن است که تعداد خواهرشهرهای کلان‌شهر تهران از نظر کمی و کیفی به رویکرد سیاست خارجی دولت‌های مستقر در دوره‌های مختلف بستگی داشته است و همچنین نتایج دیگر پژوهش نشانگر آن است که دیپلماسی شهری مکمل دیپلماسی رسمی نبوده و بدون راهبرد مشخص در ارتباط با سیاست خارجی رسمی ملی دنبال شده است.
۱۲	اسدی	۱۳۹۹	تدوین راهبردهای دیپلماسی شهری مشهد با تأکید بر کشورهای اسلامی	نتایج پژوهش حاکی از آن است که برخی از مهم‌ترین استراتژی‌ها در ارتباط با تقویت دیپلماسی شهری در کلان‌شهر مشهد عبارت‌اند از: تقویت رابطه شهرداری با دانشگاه‌ها، توسعه همکاری و استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، تدوین سازوکار مناسب برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و پیگیری و توسعه دیپلماسی شهری شبکه‌ای.
۱۳	فرجی و همکاران	۱۴۰۰	بررسی و تحلیل دیپلماسی شهری و توسعه در فضای جریان‌ها با مطالعه شهر تهران	نتایج پژوهش حاکی از آن است که شهرها نقش تعیین‌کننده‌ای در راستای رشد و توسعه اقتصادی ملی دارند. بدین صورت که برای دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی در سطح ملی بایستی توانمندی‌ها و ظرفیت‌های موجود و در مواردی ظرفیت‌سازی مدنظر قرار بگیرد.
۱۴	اسلامی و امانی‌کیکانلو	۱۴۰۱	امکان‌سنجی تأثیر دیپلماسی شهری بر توسعه گردشگری در استان خراسان شمالی بر اساس مدل تحلیلی SWOT	نتایج پژوهش حاکی از آن است که گردشگری به عنوان یکی از مولفه‌های تأثیرگذار در دیپلماسی شهر در استان خراسان شمالی دارای پتانسیل بالایی است و تا حدودی نقاط ضعف آن را پوشش می‌دهد. اما مشکل نهایی که عدم وجود شبکه گسترده ارتباطی هوایی و زمینی و ریلی است، همچنان به قوت خود باقی است.
۱۵	افضلی و کلانی	۱۴۰۲	بررسی تأثیر شهرهای خواهرخوانده در توسعه شهری با تأکید بر دیپلماسی شهری و	نتایج پژوهش حاکی از آن است که به ترتیب مؤلفه‌های سیاسی و امنیت پایدار، توسعه اجتماعی - فرهنگی، توسعه اقتصادی و توسعه منابع انسانی دارای بیشترین اهمیت هستند.

1. putri
2. aksoy ozcan
3. alkanalka
4. urban 20
5. ersavaş kavanoz

ردیف	محقق/محققان	سال	عنوان	نتیجه‌گیری
			توسعه ملی؛ مطالعه موردی: کلان‌شهر شیراز	
۱۶	مهربانی‌فر و راموز	۱۴۰۲	اولویت‌یابی دیپلماسی شهری در مشهدالرضا علیه السلام؛ از هدف‌گذاری تا سیاست‌گذاری	نتایج پژوهش حاکی از آن است که اهداف و سیاست‌های ناظر به حل مسائل داخلی، نابسامانی اقتصاد سیاسی و حکمرانی تمرکزگرای محافظه‌کارانه بیش از سیاست‌های ناظر به رفع مسائل تحمیلی خارجی در شکل‌گیری دیپلماسی موفق و پیشرو شهری مشهد اولویت داشته است.
۱۷	اسکوئی ارس و همکاران	۱۴۰۳	فراترکیب مطالعات دیپلماسی شهری در ایران	نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد مزیت‌های بسیاری برای کلان‌شهرهای ایران برای ورود به عرصه دیپلماسی شهری به صورت فعالانه و در چارچوب مطالبات معقول حاکمیت ملی وجود دارد، اما یکی از دلایل اصلی عدم کارایی نظام دیپلماسی شهری در ایران، به‌ویژه در کلان‌شهرها، فقدان استقلال در تصمیم‌گیری‌ها توسط حاکمیت محلی (کلان‌شهرها) است و از طرفی خلأهای قانونی در زمینه دیپلماسی شهری در ایران و عدم واگذاری اختیارات کافی به مدیریت شهری برای سهولت در مدیریت ارتباطات بین‌المللی با سایر شهرها کاملاً مشهود است. به طور کلی، می‌توان گفت که دیپلماسی شهری در ایران آن‌گونه که شایسته است نتوانسته از تمامی ظرفیت‌های بالقوه خود استفاده کند و در نتیجه، به تضعیف شدن دیپلماسی شهری در کشور منجر شده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر کاربردی بوده و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی است. متغیرهای پژوهش با استفاده از اسناد کتابخانه‌ای گردآوری شده‌اند و همچنین با استفاده از پرسش‌نامه به جمع‌آوری اطلاعات مبادرت شده است. روایی پرسش‌نامه به روش صوری و پایایی نیز با بهره‌گیری از آلفای کرونباخ بررسی شد که ضریب آن برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۴۰ به دست آمد. جامعه آماری، شهروندان کلانشهر بودند که براساس آخرین آمار سالنامه آماری استان آذربایجان شرقی در سال ۱۴۰۲، ۱۸۵۷۸۷۷ نفر می‌باشند (سالنامه آماری استان آذربایجان شرقی، ۱۴۰۲). با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۳۸۵ نفر با سطح خطای ۵ درصد محاسبه شده است. نحوه انتخاب نمونه‌ها به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد که از پرسش‌نامه‌ها جهت گردآوری نظرات ساکنین کلانشهر تبریز بهره‌گیری شده است. (از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت^۱ برای سنجش متغیرهای تحقیق استفاده شده است). مطابق با هدف اصلی پژوهش مبنی بر ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان کلانشهر تبریز از شاخص‌های دیپلماسی شهری در ابعاد مختلف آن از آزمون آماری تی تک نمونه‌ای بشرح رابطه (۱) استفاده شد.

$$t = \frac{\text{Mean} - \text{Test Value}}{\frac{\text{Std}}{\sqrt{N}}} \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در آن: t برابر با نمره Mean؛ برابر با میانگین نظرات پرسش‌شوندگان در یک متغیر یا در ابعاد، Test value، مقدار میانگین مطلوب برای مقایسه که در این پژوهش برابر با ۳ قرار گرفت. Std، برابر با انحراف استاندارد و N حجم نمونه می‌باشد. این آزمون در نرم‌افزار Spss20 انجام گرفت.

به منظور پی بردن به تأثیرگذاری و یا عدم تأثیرگذاری ویژگی‌های فردی ساکنین (تحصیلات) در رضایتمندی از شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه‌ی شرح رابطه‌های (۲)، (۳)، (۴)، (۵) و (۶) استفاده شده است.

$$SST = \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 \quad \text{رابطه (۲) کل واریانس؛}$$

$$SSB = \sum_{j=1}^n n_j (\bar{X}_j - \bar{X})^2 \quad \text{رابطه (۳) واریانس بین گروهی؛}$$

$$SSW = \sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^{n_j} (X_{ij} - \bar{X}_j)^2 \quad \text{رابطه (۴) واریانس درون گروهی؛}$$

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۴، ۶۹-۹۱، تابستان ۱۴۰۵

$$MSB = \frac{SSB}{k-1}$$

$$MSW = \frac{SSW}{n-k}$$

$$F = \frac{MSB}{MSW}$$

رابطه (۵) میانگین مربعات بین گروهی؛
رابطه (۶) میانگین مربعات درون گروهی؛
رابطه (۷) آماره (F)،

که در آن X_i مقدار مشاهده شده، $\bar{x}$ میانگین گروه j ام است، k تعداد گروه ها و n نیز تعداد نمونه می باشد. این آزمون نیز در محیط نرم‌افزاری SPSS20 انجام گرفت. در نهایت برای رتبه‌بندی متغیرهای شاخص دیپلماسی شهری به استفاده از آزمون‌های آماری فریدمن و کروسکال-والیس مبادرت شد.

بر اساس مبانی نظری، پیشینه پژوهش و همچنین پس از بررسی و تدقیق در مطالعات داخلی و خارجی در حوزه دیپلماسی شهری در ده سال اخیر به تعیین پر تکرارترین شاخص‌های دیپلماسی شهری مبادرت شد. هفت شاخص اقتصاد شهری، فرهنگ شهری، توسعه شهری، امنیت شهری، نمایندگی شهری، شبکه‌های شهری و در نهایت پژوهش شهری^۱ به عنوان مهم‌ترین ابعاد دیپلماسی شهری شناخته شدند (جدول ۲).

جدول ۲. اهم فاکتورهای استفاده شده در بیان مؤلفه‌های دیپلماسی شهری در پژوهش‌ها

شاخص‌ها محقق	امنیت شهری	فرهنگ شهری	نمایندگی شهری	شبکه‌های شهری	اقتصاد شهری	توسعه شهری	پژوهش شهری	همکاری‌های بین‌المللی شهرها	روابط خواهرخواندگی شهری	سیاست شهری
آکوتو ^۲ (۲۰۱۳)	*				*		*	*		
کوسکو - سونمز ^۳ (۲۰۱۴)		*	*						*	
چان ^۴ (۲۰۱۶)				*	*	*				
لفل ^۵ (۲۰۱۸)									*	
موریتاما و لی ^۶ (۲۰۱۸)	*				*					*
راینجسکا کایلدانوویچ و راتاجزاک ^۷ (۲۰۱۹)		*		*			*	*		
پپیا و بوچت ^۸ (۲۰۲۰)			*		*	*				
وودر (۲۰۲۰)	*			*	*					
استراچووا ^۹ (۲۰۲۱)							*	*		
چانگکون و کووین (۲۰۲۱)					*					
کلرک ^{۱۰} (۲۰۲۱)					*					

۱. مؤلفه‌هایی که مربوط به فناوری شهری هستند با عناوین مختلف علمی، آموزشی، فناوریانه، رسانه‌ای، مجازی و ... در تحقیقات استفاده شده‌اند که در این پژوهش با عنوان "پژوهش شهری" به عنوان هفتمین مؤلفه پر تکرار مدنظر قرار می‌گیرد.

2. Acuto
3. Kuşku-Sönmez
4. Chan
5. Leffel
6. Mursitama & Lee
7. Ryniejska-Kieldanowicz & Ratajczak
8. Pipa & Bouchet
9. Strachová
10. Clerc

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکوئی ارس و همکاران

شاخص‌ها محقق	امنیت شهری	فرهنگ شهری	نمایندگی شهری	شبکه‌های شهری	اقتصاد شهری	توسعه شهری	پژوهش شهری	همکاری‌های بین‌المللی شهرها	روابط خواهرخواندگی	سیاست شهری
کوسوواک و همکاران (۲۰۲۱)		*				*				
مانفردی سانچز ^۱ (۲۰۲۱)	*		*						*	
هونگیان ^۲ و همکاران (۲۰۲۱)				*	*					*
آلیجو (۲۰۲۲)		*			*	*				
امیری (۲۰۲۲)							*			
پوتری ^۳ (۲۰۲۲)				*	*		*			
کوروز ^۴ (۲۰۲۲)				*	*		*	*		
گروین ^۵ (۲۰۲۲)		*				*				
مولاک ^۶ و همکاران (۲۰۲۲)			*			*				
آکسوی اوزکان (۲۰۲۳)		*	*	*			*			
ارساواش کاوانز و همکاران (۲۰۲۴)		*			*					
آلکانالکا (۲۰۲۴)										
بصیرت و جلیلی (۱۳۹۳)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
اسدی (۱۳۹۵)		*			*					
اصغری (۱۳۹۵)	*	*	*	*	*	*				
باقری و همکاران (۱۳۹۵)	*				*	*		*	*	
توحیدفام و دللی (۱۳۹۵)		*			*	*	*			
پلوایم و ملیسن (۱۳۹۷)	*	*	*	*	*	*				
دهشیری و خرمی (۱۳۹۷)	*	*	*	*	*	*				
زنگی (۱۳۹۷)		*			*		*			

1. Manfredi-Sánchez
2. Hongyuan
3. Putri
4. Kurz
5. Groen
6. Muluk

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۴، ۶۹-۹۱، تابستان ۱۴۰۵

شاخص‌ها محقق	امنیت شهری	فرهنگ شهری	نمایندگی شهری	شبکه‌های شهری	اقتصاد شهری	توسعه شهری	پژوهش شهری	همکاری‌های بین‌المللی شهرها	روابط خواهرخواندگی	سیاست شهری
مشایخی و همکاران (۱۳۹۷)	*	*				*		*		
اسدی (۱۳۹۸)	*	*	*	*	*	*				
خسروی و همکاران (۱۳۹۸)		*			*					
قورچی و کاویانی راد (۱۳۹۸)		*			*		*			
عیسی لو قرقشه (۱۳۹۸)	*	*	*		*	*		*		
اسدی (۱۳۹۹)	*			*				*		
درویش (۱۳۹۹)	*	*	*	*	*	*				
ضرغام پور بویراحمدي و همکاران (۱۴۰۰)				*					*	
فرجی و همکاران (۱۴۰۰)		*		*				*	*	
اسلامی و امانی کیکانلو (۱۴۰۱)		*	*		*					
افضلی و همکاران (۱۴۰۱)	*	*			*	*				
امیری و همکاران (۱۴۰۱)	*	*	*		*	*	*			
راموز و همکاران (۱۴۰۱)		*			*		*		*	
سعید و همکاران (۱۴۰۱)		*					*			
افضلی و کلانی (۱۴۰۲)		*			*				*	
جمع	۱۵	۲۷	۱۴	۱۳	۳۱	۱۸	۱۲	۱۰	۵	۷

شکل (۲)، به ابعاد، شاخص‌ها و مؤلفه‌های دیپلماسی شهری در این پژوهش، اشاره شده است. بدین صورت که از بین شاخص‌های گردآوری شده، شاخص‌هایی که بیشترین فراوانی را در بین پژوهشگران داشته‌اند به عنوان شاخص‌های اصلی در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

شکل (۲). ابعاد و شاخص‌های دیپلماسی شهری

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی پژوهش حاکی از آن است که از ۳۸۵ نفر پرسش شونده، ۷۱/۷ درصد را مردان و ۲۸/۳ درصد را زنان به خود اختصاص داده‌اند. به لحاظ توزیع سنی پرسش شندگان، ۱۸/۷ درصد در بازه سنی ۲۴ تا ۳۵ سال، ۴۱/۶ درصد در بازه سنی ۳۶ تا ۴۷ سال، ۲۵/۲ درصد در بازه سنی ۴۸ تا ۵۹ سال و در نهایت ۱۴/۵ درصد در بازه سنی ۶۰ سال و بالاتر بوده‌اند. از لحاظ وضعیت تحصیلات افراد، ۲۱/۴ درصد دارای تحصیلات کارشناسی، ۴۴/۵ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و در نهایت ۳۴/۱ درصد دارای مدرک دکتری بوده‌اند. از نظر وضعیت تأهل، ۳۳/۸ درصد مجرد و ۶۶/۲ درصد متأهل بوده‌اند. از نظر اشتغال ۱۲/۸ درصد از پاسخگویان دانشجویان، ۴۹/۶ درصد شاغل رسمی، ۲۷/۴ درصد شاغل بخش خصوصی و در نهایت ۱۰/۲ درصد بازنشسته بوده‌اند. از نظر مدت زمان سکونت در کلانشهر تبریز ۲۳/۲ درصد تا ۱۰ سال، ۲۴/۷ درصد تا ۲۰ سال و ۵۲/۱ درصد تا بیش از ۲۰ سال ساکن بوده‌اند. به منظور بررسی نرمال بودن داده‌های پژوهش، از آزمون چولگی و کشیدگی استفاده شده است. همانطور که مشاهده می‌گردد میزان چولگی تمامی عوامل در بازه بین ۳- و ۳+ و همچنین میزان کشیدگی تمامی عامل‌ها بین ۱۰- و ۱۰+ قرار دارند. بنابراین می‌توان گفت متغیرهای استفاده شده در تحقیق دارای توزیع نرمال هستند.

جدول (۳). نتایج آزمون نرمال بودن داده‌ها بر اساس آزمون چولگی و کشیدگی

عامل	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
اقتصاد شهری	۳۸۵	۲/۸۸	۰/۸۶	۱/۷۸۹	۱/۲۵۹
فرهنگ شهری	۳۸۵	۲/۸۷	۰/۸۶	-۱/۰۱۷	-۰/۱۵۸
توسعه شهری	۳۸۵	۲/۵۱	۰/۹۲	۰/۹۸۴	-۲/۹۵۸
امنیت شهری	۳۸۵	۲/۴۳	۰/۸۴	۰/۲۳۶	۱/۱۵۸
نمایندگی شهری	۳۸۵	۲/۲۸	۰/۸۱	۰/۸۷۳	-۲/۳۶۷
شبکه‌های شهری	۳۸۵	۲/۲۴	۰/۸۷	۲/۸۵۸	-۱/۴۱۰

پژوهش شهری	۳۸۵	۲/۱۸	۰/۸۶	۱/۴۸۹	-۱/۳۵۲
------------	-----	------	------	-------	--------

باتوجه به نتایج جدول (۳) سطح معناداری در تمامی متغیرها کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. پس بنابراین از آزمون‌های آماری ناپارامتریک استفاده می‌شود. به منظور سنجش میزان رضایتمندی ساکنین از شاخص‌های دیپلماسی شهری از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول (۴). نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز

متغیر	تعداد	میانگین فرضی	میانگین واقعی	انحراف معیار	درجه آزادی	T	سطح معناداری
اقتصاد شهری	۳۸۵	۳	۲/۸۸	۰/۸۶۲	۳۸۴	۵/۴۵	۰/۰۵
فرهنگ شهری	۳۸۵	۳	۲/۸۷	۰/۸۶۵	۳۸۴	۳/۰	۰/۰۵
توسعه شهری	۳۸۵	۳	۲/۵۱	۰/۹۲۲	۳۸۴	۱۰/۴۴	۰/۰۵
امنیت شهری	۳۸۵	۳	۲/۴۳	۰/۸۴۰	۳۸۴	۱۳/۲۹	۰/۰۵
نمایندگی شهری	۳۸۵	۳	۲/۲۸	۰/۸۱۷	۳۸۴	۱۷/۳۱	۰/۰۵
شبکه‌های شهری	۳۸۵	۳	۲/۲۴	۰/۸۷۵	۳۸۴	۱۷/۰۴	۰/۰۵
پژوهش شهری	۳۸۵	۳	۲/۱۸	۰/۸۶۹	۳۸۴	۱۸/۴۸	۰/۰۵

مقدار مقایسه = 3 مقدار T بحرانی=۱/۹۴

مطابق با یافته‌های جدول (۴) میانگین رضایتمندی ساکنین کلانشهر تبریز در تمامی شاخص‌ها کمتر از میانگین فرضی (۳) است. که نشانگر آن است که رضایتمندی ساکنین از شاخص‌های دیپلماسی شهری در حد کمتر از متوسط قرار دارد. بررسی متغیرهای مختلف شاخص دیپلماسی شهری نشان می‌دهد که اقتصاد شهری با میانگین ۲/۸۸ و انحراف معیار ۰/۸۶۲، از رضایتمندی نسبتاً پایین برخوردار بوده و مقدار T و سطح معناداری ۰/۰۵ نشان‌دهنده تفاوت معنادار با میانگین فرضی است. همچنین متغیر فرهنگ شهری با میانگین ۲/۸۷ و انحراف معیار ۰/۸۶۵ نیز نشان‌دهنده رضایتمندی کمتر از حد متوسط است و مقدار آماره T و سطح معناداری ۰/۰۵ این تفاوت را تأیید می‌کند. در خصوص متغیر توسعه شهری با میانگین ۲/۵۱ و انحراف معیار ۰/۹۲۲ نشان‌دهنده رضایتمندی کمتر از حد متوسط ساکنین است و همچنین مقدار آماره T و سطح معناداری بدست آمده نشان‌دهنده تفاوت معنادار است. در خصوص متغیر امنیت شهری با داشتن میانگین ۲/۴۳ و انحراف معیار ۰/۸۴۰ نشان‌دهنده رضایتمندی کمتر از حد متوسط ساکنین است و مقدار T در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است. برای متغیر نمایندگی شهری نیز با دارا بودن میانگین ۲/۲۸ و انحراف معیار ۰/۸۱۷ رضایتمندی کمتر از حد متوسط را نشان می‌دهد. این تفاوت با توجه به نمره T و سطح معنی‌داری مد نظر معنی‌دار است. در مورد متغیر شبکه‌های شهری همین شرایط صادق است و با میانگین ۲/۲۴ و انحراف معیار ۰/۸۷۵ نشان‌دهنده رضایتمندی پایین ساکنین از این متغیر است. مقدار آماره T نشان از معنی‌داری متفاوت می‌باشد. در نهایت متغیر پژوهش شهری با میانگین ۲/۱۸ و انحراف معیار ۰/۸۶۹، پایین‌ترین سطح رضایتمندی در این شاخص را دارد و مقدار آماره T و سطح معناداری نیز نشان‌دهنده این تفاوت معنادار است. به طور کلی، این نتایج نشان می‌دهند که رضایتمندی ساکنین کلانشهر تبریز از شاخص‌های دیپلماسی شهری در سطح پایینی قرار دارد با توجه به اهمیت روزافزون شهرها در عرصه بین‌المللی، توجه به نقش دیپلماسی شهری در ارتقاء جایگاه تبریز در منطقه و جهان از اهمیت بسزایی برخوردار است و نیاز به برنامه‌ریزی برای بهبود و ارتقاء این شاخص‌ها در راستای افزایش رضایتمندی ساکنین را دارد.

جدول (۵). آمار توصیفی و استنباطی تی تک نمونه‌ای رضایتمندی کل

میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	t	درجه آزادی	معیار تصمیم
۲/۱۷	۰/۸۶۴	۰/۵۰۷	۱۸/۸۶	۳۸۴	۰/۰۵

یافته‌های جدول (۵) نشان می‌دهد که رضایتمندی کل ساکنین از شاخص‌های دیپلماسی شهری به‌طور قابل توجهی کمتر از حد

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکوئی ارس و همکاران

متوسط (۳) است. تفاوت میانگین ۲/۱۷ رضایتمندی بدست آمده با انحراف معیار ۰/۸۶۴ از مقدار میانگین مفروض برای رضایتمندی با مقدار آماره $t = ۱۸/۸۶$ در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشد. لازم به ذکر است که مقدار آماره t بحرانی با ۳۸۴ درجه آزادی برای فرض برابر بودن میانگین بدست آمده با میانگین مفروض با معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ برابر با ۱/۹۴ می‌باشد.

جدول ۶. آمار توصیفی و استنباطی آزمون تی تک نمونه‌ای شاخص اقتصاد شهری

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی = ۱/۹۴		
			اختلاف میانگین	t	درجه آزادی
اقتصاد شهری	۲/۸۸	۰/۸۶۲	۰/۰۶	۵/۴۵	۳۸۴
۱. سرمایه‌گذاری مشترک	۳/۴۰	۰/۹۷۲	-۰/۴	۸/۱۰	۳۸۴
۲. مالیات‌های خارجی	۲/۸۵	۰/۸۴۸	۰/۱۵	۳/۴۷	۳۸۴
۳. تأمین بودجه	۲/۹۱	۰/۷۹۵	۰/۰۹	۲/۲۲	۳۸۴
۴. سرمایه‌گذاری خارجی	۲/۸۰	۰/۸۷۱	۰/۲	۴/۵	۳۸۴
۵. حجم واردات و صادرات	۲/۶۷	۰/۸۶۳	۰/۰۲	۷/۵۳	۳۸۴
۶. زبان خارجی مقیم	۲/۷۰	۰/۸۲۴	۰/۳	۷/۱۷	۳۸۴

در ارتباط با نقش اقتصاد شهری در فعالیت‌های دیپلماتیک در مقیاس شهرها این گونه می‌توان اظهار داشت که با توجه به اینکه نفع محلی به طور فزاینده‌ای به نیروی پیش راننده در پس فعالیت‌های دیپلماتیک شهرها تبدیل شده است به نظر می‌رسد در برخی از شهرها، نفع محلی تنها انگیزه هدایت‌کننده است. امروزه بیشتر فعالیت‌های اقتصادی و تجاری در شهرها صورت می‌گیرد و به‌عنوان نمونه جهان شهرهایی همچون نیویورک، لندن و توکیو به لحاظ مالی، سیاسی و پایتخت فرهنگی رتبه‌های بالایی را به خود اختصاص داده‌اند و این مهم به اهمیت نقش و فعالیت دیپلماسی شهری در عرصه اقتصاد شهری اشاره دارد. بررسی ابعاد مختلف متغیر اقتصادی شاخص دیپلماسی شهری نیز نشان می‌دهد؛ در بعد سرمایه‌گذاری مشترک؛ با میانگین ۳/۴۰ و انحراف معیار ۰/۹۷۲، رضایتمندی از این بعد بیشتر از حد متوسط است و در سطح معناداری ۰/۰۵ تأیید می‌شود. علت این نیز به جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی کلان‌شهر تبریز در قالب شهرک‌های صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی نظیر منطقه ویژه اقتصادی سهلان باید جستجو کرد. البته در خصوص ابعاد دیگر نتایج متفاوتی بدست آمد برای مثال مالیات‌های خارجی با میانگین ۲/۸۵ و انحراف معیار ۰/۸۴۸ نشان‌دهنده رضایتمندی کمتر از حد متوسط است. که دلیل این امر نیز به سیاست‌های مالی و مالیاتی در کلان بر می‌گردد. همچنین در بعد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با توجه به شرایط تحریم و روابط بین‌الملل این بعد از رضایتمندی کمتر از حد مفروض برخوردار بوده و تفاوت آن نیز در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشد. در مقایسه با سرمایه‌گذاری مشترک شاید دلیل آن به بالا بودن ریسک سرمایه‌گذاری خارجی در ایران که باز ناشی از تحریم‌های بین‌المللی است برگردد. در دو بعد تأمین بودجه و حجم واردات و صادرات تفاوت معنی‌دار می‌باشد. بررسی یافته‌های شاخص اقتصاد شهری نشانگر آن است که ساکنین کلان‌شهر تبریز از شاخص اقتصاد شهری به‌عنوان دومین شاخص تعیین‌کننده در دیپلماسی شهری رضایت کافی ندارند. میزان رضایتمندی کمتر از حد متوسط نشان‌دهنده نیاز به بهبود و افزایش سرمایه‌گذاری‌های خارجی در این کلان‌شهر می‌باشد که مستلزم بازنگری در سطح کلان و خرد نسبت به سیاست‌های خارجی و روابط بین‌المللی می‌باشد.

جدول ۷. آمار توصیفی و استنباطی آزمون تی تک نمونه‌ای شاخص فرهنگ شهری

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی = ۱/۹۴		
			اختلاف میانگین	t	درجه آزادی
فرهنگ شهری	۲/۸۷	۰/۸۶۵	۰/۱۳	۲/۹۵	۳۸۴
۱. فعالیت‌های گفتگو محور	۲/۸۴	۰/۸۹۷	۰/۱۶	۳/۵	۳۸۴
۲. اجراهای هنری	۲/۸۶	۰/۸۶۷	۰/۱۴	۳/۱۷	۳۸۴

مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی=۱/۹۴				انحراف معیار	میانگین	متغیرهای پژوهش
معیار تصمیم	درجه آزادی	t	اختلاف میانگین			
۰/۰۵	۳۸۴	۰/۷	۰/۰۳	۰/۸۴۷	۲/۹۷	۳. سالن های اجتماعات
۰/۰۵	۳۸۴	۲/۶۲	۰/۱۱	۰/۸۲۴	۲/۸۹	۴. تبادلات فرهنگی
۰/۰۵	۳۸۴	۴/۶۳	۰/۲۱	۰/۸۹۰	۲/۷۹	۵. مسابقات ورزشی

یکی دیگر از عناصر تأثیرگذار در روابط دیپلماتیک شهرها با یکدیگر، فرهنگ شهری می‌باشد. مقوله فرهنگ همان گونه که در روابط بین دولت‌ها نقشی تعیین کننده دارد در روابط بین شهرها نیز شدت و میزان این تأثیرگذاری به مراتب بیشتر است. باوجوداینکه دیپلماسی فرهنگی بخش مهمی از فعالیت‌های دیپلماتیک شهرها هستند؛ اما بنا به نظرات کارشناسان حوزه مربوطه، تاکنون این شیوه دیپلماتیک نتوانسته است از تمامی ظرفیت‌های بالقوه خود استفاده کند. نتایج به دست آمده در جدول (۷) نیز مؤید آن است که تفاوت بین میانگین بدست آمده با میانگین مفروض معنی دار می باشد در واقع یافته‌های جدول نشان می‌دهد که مردم از متغیر فرهنگ شهری در شاخص دیپلماسی شهری کلان‌شهر تبریز رضایت ندارند. تنها بعد از متغیر فرهنگ شهری که در آن اختلاف معنی دار نبود بعد سالن‌های اجتماعات می‌باشد. که بدلیل توسعه اخیر سالن‌های اجتماعات مختلف توسط شهرداری کلانشهر تبریز در سطح مناطق مختلف شهری است. این درحالی است که شهری با موقعیت جغرافیایی تبریز می‌تواند از مزیت مجاورت خود با کشورهای حوزه قفقاز و ترکیه در راستای ارتقاء این بعد از شاخص دیپلماسی شهری گام‌های مهمی بردارد.

جدول ۸. آمار توصیفی و استنباطی آزمون تی تک نمونه‌ای شاخص توسعه شهری

مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی=۱/۹۴				انحراف معیار	میانگین	متغیرهای پژوهش
معیار تصمیم	درجه آزادی	t	اختلاف میانگین			
۰/۰۵	۳۸۴	۱۰/۴۳	۰/۴۹	۰/۹۲۲	۲/۵۱	توسعه شهری
۰/۰۵	۳۸۴	۲/۶۸	۰/۱۳	۰/۹۴۷	۲/۸۷	۱. پروژه‌های شهری
۰/۰۵	۳۸۴	۱۹/۴۷	۰/۹۲	۰/۹۲۷	۲/۰۸	۲. رستوران‌های خارجی
۰/۰۵	۳۸۴	۰/۶۸	۰/۰۳	۰/۸۵۹	۲/۹۷	۳. پروازهای بین‌المللی
۰/۰۵	۳۸۴	۱۸/۱۱	۰/۸۸	۰/۹۵۵	۲/۱۲	۴. برندسازی شهری

نقش جوامع محلی در ارتباط با توسعه شهرها در مقایسه با دیگر جوامع قابل توجه است؛ بدین ترتیب که جوامع محلی همواره نقش بیشتری در ارتباط با توسعه شهرها داشته‌اند. ارزش افزوده‌ای که بر اثر مشارکت شهرها در کمک‌های توسعه‌ای وجود دارد، ناشی از آن است که کمک‌های توسعه‌بخش بیشتر در سطح محلی اعطا می‌شود. نتایج بررسی شاخص توسعه شهری نشانگر آن است که کلان‌شهر تبریز به لحاظ تعداد رستوران‌های خارجی در سطح شهر و همچنین در ارتباط با مقوله برندسازی شهری آن گونه که لازم است نتوانسته است رضایتمندی شهروندان را به همراه داشته باشد. همچنین با میانگین کمتر از حد متوسط (۲/۵۱) می‌توان گفت میزان رضایتمندی ساکنین از شاخص توسعه شهری در کلانشهر تبریز در حد پائینی (کمتر از حد متوسط) قرار دارد (جدول ۸).

جدول ۹. آمار توصیفی و استنباطی آزمون تی تک نمونه‌ای شاخص امنیت شهری

مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی=۱/۹۴				انحراف معیار	میانگین	متغیرهای پژوهش
معیار تصمیم	درجه آزادی	t	اختلاف میانگین			
۰/۰۵	۳۸۴	۱۳/۳۲	۰/۵۷	۰/۸۴۰	۲/۴۳	امنیت شهری
۰/۰۵	۳۸۴	۱۹/۰۵	۰/۸۴	۰/۸۶۴	۲/۱۶	۱. کنسول‌گری‌ها
۰/۰۵	۳۸۴	۷/۲۱	۰/۳۰	۰/۸۱۶	۲/۷۰	۲. گذرنامه ساکنین

امنیت شهری مقوله‌ای چند لایه و پیچیده‌ای به شمار می‌رود. یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های حکومت‌ها از گذشته تا به امروز مسئله امنیت بوده است، با این تفاوت که الگوها و روش‌های مقابله در برابر تهدیدات داخلی و خارجی دچار نوعی دگردیسی شده است. در

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکوئی ارس و همکاران

سال‌های اخیر، حل منازعات به یکی از ابعاد اصلی دیپلماسی شهری تبدیل شده است. یکی از مهم‌ترین دلایل برای پرداختن به نقش شهرها در نواحی درگیری توجه به این مهم است که علل و قربانیان این درگیری‌ها اغلب ساکنان محلی هستند. در نتیجه، سازوکارهای تدبیر شده به‌منظور حل منازعات و تلاش برای رسیدن به صلح پایدار بایستی عینی و محسوس باشد؛ به عبارت دیگر، نهادهای محلی و شهری تأثیرگذارترین تشکیلاتی هستند که بهترین شناخت را از این مناطق دارند و نقش‌ها و رویکردهای دیپلماتیک خاصی را در مواقع بحرانی به عهده می‌گیرند. بررسی یافته‌های بدست آمده مطابق با جدول (۹) نشانگر آن است که میزان رضایتمندی ساکنین از شاخص امنیت شهری در کلان‌شهر تبریز کمتر از حد متوسط (۲/۴۳) می‌باشد.

جدول ۱۰. آمار توصیفی و استنباطی آزمون تی تک نمونه‌ای شاخص پژوهش شهری

مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی = ۱/۹۴				انحراف معیار	میانگین	متغیرهای پژوهش
معیار تصمیم	درجه آزادی	t	اختلاف میانگین			
۰/۰۵	۳۸۴	۱۸/۴۵	۰/۸۲	۰/۸۶۹	۲/۱۸	پژوهش شهری
۰/۰۵	۳۸۴	۲۱/۹۴	۰/۹۷	۰/۸۶۷	۲/۰۳	۱. مطالعات علمی - پژوهشی
۰/۰۵	۳۸۴	۱۷/۹۸	۰/۷۹	۰/۸۶۱	۲/۲۱	۲. تبادل دانش و خدمات
۰/۰۵	۳۸۴	۱۵/۵۶	۰/۷۰	۰/۸۸۰	۲/۳۰	۳. دانشجویان خارجی

شاخص پژوهش شهری در واقع بر یادداشت تفاهم‌نامه‌های علمی - پژوهشی بین مراکز دانشگاهی شهرهای مختلف، تبادل دانشجویان خارجی و به‌طور کلی به فعالیت‌های دانش‌بنیانی دلالت دارد که می‌توانند منجر به گسترش دامنه روابط فناورانه بین شهرها شوند. با وجود مراکز آموزشی دولتی نظیر دانشگاه تبریز، دانشگاه صنعتی سهند، دانشگاه هنر اسلامی تبریز و دانشگاه شهید مدنی و غیر دولتی نظیر دانشگاه آزاد اسلامی تبریز یافته‌های بدست آمده مطابق با جدول (۱۰) نشانگر آن است که ساکنان کلان‌شهر تبریز، از حجم تبادل دانش و خدمات، مطالعات علمی و پژوهشی رضایت کافی ندارند و همچنین با میانگین کمتر از حد متوسط (۲/۱۸) می‌توان گفت میزان رضایتمندی ساکنین از شاخص پژوهش شهری در کلان‌شهر تبریز در حد پائینی (کمتر از حد متوسط) قرار دارد. دلایل مختلفی را می‌توان برای این یافته برشمرد که یکی از عمده‌ترین دلایل عدم حمایت و فقدان بسترهای مناسب برای چنین برنامه‌هایی است.

جدول ۱۱. آمار توصیفی و استنباطی آزمون تی تک نمونه‌ای متغیر نمایندگی شهری

مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی = ۱/۹۴				انحراف معیار	میانگین	متغیرهای پژوهش
معیار تصمیم	درجه آزادی	t	اختلاف میانگین			
۰/۰۵	۳۸۴	۱۷/۳۲	۰/۷۲	۰/۸۱۷	۲/۲۸	نمایندگی شهری
۰/۰۵	۳۸۴	۱۲/۸۶	۰/۵۴	۰/۸۲۵	۲/۴۶	۱. عضویت در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی
۰/۰۵	۳۸۴	۱۸/۲۳	۰/۷۶	۰/۸۱۷	۲/۲۴	۲. کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌های بین‌المللی
۰/۰۵	۳۸۴	۲۰/۸۷	۰/۸۶	۰/۸۰۹	۲/۱۴	۳. یادداشت تفاهم‌نامه توسعه پایدار شهری

نمایندگی شهری مشتمل بر فعالیت‌هایی است که باهدف بازنمایی شهر در سازمان‌های بین‌المللی صورت می‌گیرد. فعالیت‌های مذکور شباهت بسیاری به وظایف دیپلمات‌های دولتی در سازمان‌های بین‌المللی دارند؛ اما با این تفاوت که دیپلمات‌های شهری در برخی از مراودات دیپلماتیک در سطوح بالاتر مداخله نمی‌کنند. در سازمان‌های بین‌المللی، شهر هم در درون و هم بیرون از ساختارهای سیاسی بازنمایی می‌شود. نتایج بررسی شاخص نمایندگی شهری نشانگر آن است که کلان‌شهر تبریز به لحاظ یادداشت تفاهم‌نامه توسعه پایدار شهری، کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌های بین‌المللی و همچنین عضویت در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی در وضعیت مناسبی قرار ندارد (جدول ۱۱). با وجود اینکه شهرداری کلان‌شهر تبریز حداقل در ۹ مجمع و سازمان بین‌المللی (انجمن کلان‌شهرهای مهم جهان (متروپلیس)^۱)، سازمان شهرهای متحد و حکومت‌های محلی^۲)، سازمان شهرهای متحد و حکومت‌های محلی منطقه غرب آسیا و خاورمیانه^۳)، سازمان

1. Metropolis

2. UCLG

3. UCLG-MEWA

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۴، ۶۹-۹۱، تابستان ۱۴۰۵

شهرها و پایتخت‌های اسلامی^۱، مجمع شهرداران آسیایی^۲، انجمن جهانی شهرهای جاده ابریشم^۳، انجمن اکولوژی شهرهای جهان^۴، لیگ شهرهای تاریخی^۵ و سازمان شهرهای هوشمند پایدار^۶ عضویت دارد. اما بایستی توجه داشت که صرفاً عضویت در مجامع بین‌المللی بدون دستیابی به نتایج عام‌المنفعه برای کلانشهر تبریز، صرفاً جنبه تبلیغاتی برای شهر خواهد داشت. به‌طور کلی می‌توان گفت میزان رضایتمندی ساکنین از شاخص نمایندگی شهری در کلانشهر تبریز با میانگین ۲/۲۸ در حد پائینی (کمتر از حد متوسط) قرار دارد.

جدول ۱۲. آمار توصیفی و استنباطی آزمون تی تک نمونه‌ای شاخص شبکه‌های شهری

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	مقدار مقایسه = ۳ مقدار T بحرانی = ۱/۹۴		
			اختلاف میانگین	t	درجه آزادی
شبکه‌های شهری	۲/۲۴	۰/۸۷۵	۰/۷۶	۱۷/۰۱	۳۸۴
۱. شرکت‌های چند ملیتی	۲/۱۹	۰/۸۶۶	۰/۸۱	۱۸/۳۹	۳۸۴
۲. پیوندهای خواهرخواندگی	۲/۲۹	۰/۸۸۴	۰/۷۱	۱۵/۷۳	۳۸۴

هدف اصلی دیپلماسی شهری در درون ساختارهای سیاسی، مشارکت در فرایندهای تصمیم‌سازی است. بعد همکارانه یا شبکه‌ای دیپلماسی شهری، در مقایسه با ابعاد فوق‌الذکر، بیگانه به شمار می‌آید؛ چرا که همکاری بین‌المللی معمولاً به‌خودی‌خود هدفی دیپلماتیک قلمداد نمی‌شود؛ بلکه بیشتر به‌مثابه ابزاری به‌منظور دستیابی به اهداف بالاتر از قبیل امنیت بهبودیافته یا سود اقتصادی بیشتر است. همچنین نتایج بررسی شاخص شبکه‌های شهری از دو جهت قابل تأمل و تعمق است. نخست در ارتباط با شرکت‌های چندملیتی که تعداد آن‌ها در کلان‌شهر تبریز در مقایسه با سایر کلان‌شهرها همچون تهران و مشهد بسیار نازل است و سپس در ارتباط با پیوندهای خواهرخواندگی بایستی این‌گونه اذعان نمود که بایستی در ارتباط با انعقاد تفاهم‌نامه‌های دوستی و خواهرخواندگی بین کلان‌شهر تبریز و سایر شهرها تجدیدنظر اساسی صورت پذیرد. چرا که هدف اصلی در دیپلماسی شهری و به‌خصوص در ارتباط با شبکه‌های شهری، زمینه‌سازی برای دستیابی به اهداف بالاتر از قبیل سود اقتصادی بیشتر است. به بیان بهتر، هر گونه برقراری پیوند دوستی بین کلان‌شهر تبریز با سایر شهرهای خارجی بایستی متضمن منفعت اقتصادی برای آن باشد. همچنین توجه به شرایط جغرافیایی، ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، امنیتی و به‌طور کلی وجوه اشتراک و سنخیت در ارتباطات بین دو شهر نیز بایستی مدنظر قرار گیرد. به‌طور کلی می‌توان گفت میزان رضایتمندی ساکنین از شاخص شبکه‌های شهری در کلان‌شهر تبریز با میانگین ۲/۲۴ در حد پائینی (کمتر از حد متوسط) قرار دارد (جدول ۱۲).

تحلیل آزمون واریانس متغیر وضعیت تحصیلی در خصوص رضایتمندی از دیپلماسی شهری

به‌منظور سنجش میزان تفاوت رضایتمندی شهروندان کلان‌شهر تبریز بر حسب وضعیت تحصیلی به استفاده از تحلیل واریانس یک‌طرفه مبادرت شد. چرا که می‌تواند به تشخیص معناداری تفاوت ویژگی‌های فردی پرسش‌شوندگان در ارتباط با رضایتمندی از دیپلماسی شهری کمک نماید.

جدول ۱۳. تحلیل واریانس وضعیت تحصیلی در ارتباط با رضایتمندی ساکنان کلانشهر تبریز از شاخص‌های دیپلماسی شهری

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	معیار تصمیم
بین‌گروهی	۱۲۱/۲۷۴	۸۰	۱/۸۹۷	۰/۸۴۲	۰/۵۸۲
درون‌گروهی	۵۴۷/۳۶۷	۳۰۴	۱/۹۱۵		
جمع	۶۵۳/۱۵۸	۳۷۸			

1. OICC
2. AMF
3. WASRC
4. SURE
5. LHC
6. WeGO

نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان می‌دهد که با توجه به اینکه معیار تصمیم خطای آزمون برای سطح معناداری ۰/۹۵ بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت که این فرضیه رد می‌شود و بین رضایتمندی ساکنین کلانشهر تبریز از شاخص‌های دیپلماسی شهری بر حسب وضعیت تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت بهتر؛ افرادی که دارای تحصیلات کارشناسی، کارشناسی ارشد و یا دکتری هستند، میزان نارضایتی‌شان از شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز در یک سطح و طیف مشخصی قرار دارد و تفاوت چندانی در نظرات آنان دیده نمی‌شود.

ارزیابی رضایتمندی ساکنین از دیپلماسی شهری و رتبه‌بندی شاخص‌های آن در محله کلانشهر تبریز

باتوجه به هدف پژوهش که سنجش اهمیت شاخص‌های رضایتمندی از دیپلماسی شهری میان ساکنان کلانشهر تبریز و نیز ۷ شاخص اقتصاد شهری، فرهنگ شهری، توسعه شهری، امنیت شهری، نمایندگی شهری، شبکه‌های شهری و پژوهش شهری باتوجه به پاسخ‌های ساکنین که براساس طیف لیکرت طبقه‌بندی شده‌اند، توسط آزمون فریدمن ارزیابی شد. چرا که این آزمون به منظور مقایسه سه گروه یا بیشتر از سه گروه همبسته بکار می‌رود (کلانتری، ۱۳۸۷). به عبارت بهتر از آزمون فریدمن به منظور ارزیابی و رتبه‌بندی شاخص‌های رضایتمندی از دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز استفاده شد. مقایسه میانگین شاخص‌های رضایتمندی از دیپلماسی شهری نشان می‌دهد بالاترین میانگین (۲/۸۸)، متعلق به شاخص اقتصاد شهری است و پایین‌ترین میانگین (۲/۱۸)، مربوط به شاخص پژوهش شهری است. مقایسه میانگین رتبه‌ها نشانگر آن است که بالاترین میانگین رتبه، (۴/۹۷)، مربوط به شاخص اقتصاد شهری می‌باشد. به عبارت دیگر؛ مهم‌ترین شاخص در جلب رضایتمندی شهروندان از دیپلماسی شهری شاخص اقتصاد شهری می‌باشد. بعد از شاخص فوق، مهم‌ترین شاخص‌های دیگر بدین ترتیب می‌باشند: فرهنگ شهری (۴/۸۱)، توسعه شهری (۴/۴۸)، امنیت شهری (۴/۲۵)، نمایندگی شهری (۴/۲۱)، شبکه‌های شهری (۴/۱۲) و در نهایت پژوهش شهری (۳/۷۱). جدول (۱۰) نشانگر معناداری آماری است. بدین شرح که مقدار مجذور کای به دست آمده ۲۶۹/۷۸۱ است که در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ قرار دارد ($P < 0/05$). آزمون فریدمن نشان می‌دهد که اهمیت شاخص‌های استفاده شده در ارتباط با دیپلماسی شهری متفاوت بوده است. ($P < 0/05$, $df=5$ ، مجذور کا = ۲۶۹/۷۸۱). در جدول (۱۴) به نتایج آزمون فریدمن و در جدول (۱۵) به رتبه‌بندی شاخص‌ها اشاره شده است.

جدول ۱۴. آمار آزمون فریدمن

حجم نمونه	۳۸۵
مجذور کا	۲۶۹/۷۸۱
درجه آزادی	۶
سطح معنی‌داری	۰/۰۱

باتوجه به خروجی آزمون فریدمن، شاخص اقتصاد شهری در صدر عوامل مؤثر بر دیپلماسی شهری کلانشهر تبریز محسوب می‌شود. همچنین شاخص‌های فرهنگ شهری، توسعه شهری، امنیت شهری، نمایندگی شهری، شبکه‌های شهری و پژوهش شهری در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۱۵. رتبه‌بندی شاخص‌ها

شاخص‌ها	میانگین رتبه‌ها
اقتصاد شهری	۴/۹۷
فرهنگ شهری	۴/۸۱
توسعه شهری	۴/۴۸
امنیت شهری	۴/۲۵
نمایندگی شهری	۴/۲۱
شبکه‌های شهری	۴/۱۲

میزان معنی‌داری مؤلفه‌های اقتصاد شهری، فرهنگ شهری، توسعه شهری، امنیت شهری، نمایندگی شهری، شبکه‌های شهری و پژوهش شهری همگی کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. پس بنابراین می‌توان گفت که نتایج به دست آمده معنی‌دار هستند. جدول (۱۶).

جدول ۱۶. نتایج آماره‌آزمون کروسکال والیس شاخص‌های دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز

آماره	اقتصاد شهری	فرهنگ شهری	توسعه شهری	امنیت شهری	نمایندگی شهری	شبکه‌های شهری	پژوهش شهری
مقدار اسکوتر	۱۰۵/۲۵۹	۱۲۳/۵۹۷	۱۴۷/۴۲۵	۸۲/۹۱۸	۶۷/۱۲۱	۲۰/۱۵۹	۱۰۴/۵۴۴
درجه آزادی	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶
معیار تصمیم	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰	

امروزه شهرها می‌توانند با بهره‌گیری از دیپلماسی شهری و خلق فرصت‌های جدید به افزایش سطح مناسبات خود با سایر شهرها در حوزه‌های مختلف بپردازند. کلان‌شهر تبریز به‌عنوان یکی از قطب‌های مهم دیپلماسی شهری در کشور ایران به سبب موقعیت ممتاز جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی، علمی و دانشگاهی و... مطرح است. همچنین از طرفی کلان‌شهر تبریز با توجه به تعاملاتی که با شهرهای خواهرخوانده خود دارد می‌تواند به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین قطب‌های دیپلماسی شهری در منطقه قفقاز نیز تبدیل شود. از همین رو مدیریت شهری در کلان‌شهر تبریز به‌عنوان یکی از کلان‌شهرهای مهم و تأثیرگذار در ایران، به‌منظور گسترش روابط بین‌المللی خود و تمهید سازوکارهایی جهت ایجاد دبیرخانه توسعه دیپلماسی شهری، راه‌اندازی رایزن شهرداری و همکاری با شهرهای خواهرخوانده در راستای ارتقای جایگاه خود در عرصه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، علمی و... اقدام نموده است. اما برخلاف همه ظرفیت‌های موجود، بسیاری از توانمندی‌های کلان‌شهر تبریز در حوزه‌های مختلف آن‌گونه که می‌بایست به نقش‌آفرینی این شهر در ارتقای مناسبات بین‌المللی کمک نماید، نتوانسته است به جایگاه حقیقی خود دست یابد و به نظر می‌رسد میزان موفقیت مدیریت شهری در کلان‌شهر تبریز در راستای استفاده حداکثری از ظرفیت‌های دیپلماسی شهری از نظر ساکنین کلان‌شهر تبریز در سطح نازلی قرار دارد. مدیریت شهری فن‌سالارانه و نگرش‌های تکنوکراتیک، متمرکز، بالا به پایین، سیاست‌های محافظه‌کارانه و عدم بهره‌گیری از شهروندان به‌عنوان ذی‌نفعان اصلی دیپلماسی شهری می‌تواند از جمله دلایل عدم موفقیت کلان‌شهر تبریز در حوزه مناسبات بین‌المللی باشد. با تدقیق در مطالعات پیشین در حوزه دیپلماسی شهری می‌توان اذعان نمود که توجه به شاخص‌های دیپلماسی شهری در سطح گسترده و چندجانبه منجر به افزایش قابل توجه ظرفیت دیپلماتیک قوی‌تر در مناسبات بین شهرها خواهد شد و همچنین از طرفی وابستگی بیش از حد شهرداری‌ها به دولت‌های مرکزی در تصمیم‌گیری‌ها منجر به تضعیف شدن عملکرد دیپلماسی شهری می‌شود. از این حیث بایستی حاکمیت‌های مرکزی با تفویض اختیارات به دولت‌های محلی، زمینه‌ساز بهبود و ارتقاء مناسبات دیپلماتیک شهرها در عرصه تعاملات بین‌المللی شوند. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش افضلی و کلائی (۱۴۰۲) از این جهت که عوامل اقتصاد شهری (چانگکون و کووین، ۲۰۲۱)، (فرجی و همکاران، ۱۴۰۰)، تبادل اطلاعات (پژوهش شهری) و همچنین فرهنگ شهری را به‌عنوان مؤلفه‌های تأثیرگذار در دیپلماسی شهری معرفی نموده‌اند، مشابهت دارد. این در حالی است که در پژوهش هونگیان و همکاران (۲۰۲۱)، به جای تأکید صرف بر بعد اقتصادی، دیپلماسی شهری در کشور چین را بیشتر در ارتباط با موفقیت در سلسله مراتب شهرهای جهانی می‌دانند. همچنین در پژوهش پوتری (۲۰۲۲)، بهره‌گیری از دولت الکترونیک در شهرهای کشور اندونزی و در پژوهش ارساواش کاوانز و همکاران (۲۰۲۴)، تلفیقی از عوامل اقتصادی و اجتماعی را به‌عنوان مؤلفه‌های تأثیرگذار در دیپلماسی شهری در ترکیه معرفی نموده‌اند. پژوهش حاضر با پژوهش آلیجو (۲۰۲۲)، آکسوی اوزکان (۲۰۲۳)، مشایخی و همکاران (۱۳۹۷) و مهربانی‌فر و راموز (۱۴۰۲) از این جهت که سیاست‌های محافظه‌کارانه را یکی از دلایل عدم موفقیت در ارتباط با دیپلماسی شهری تبیین می‌نمایند، مشابهت دارد. این در حالی است که چانگکون و کووین (۲۰۲۱)، فقدان نبوغ و عدم تمایل جامعه مدنی را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دلایل عدم موفقیت در ارتباط با دیپلماسی شهری در کشور چین معرفی می‌نمایند. از طرفی اسکوتی ارس و همکاران (۱۴۰۳)، فقدان استقلال در تصمیم‌گیری‌ها توسط حاکمیت محلی و

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکوئی ارس و همکاران

عدم واگذاری اختیارات کافی به مدیریت شهری را یکی از دلایل عدم کارایی نظام دیپلماسی شهری در ایران معرفی می‌نمایند. در پژوهش اسلامی و امانی کیکانلو (۱۴۰۱) فقدان زیرساخت‌های اولیه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تضعیف‌کننده دیپلماسی شهری معرفی شده است که در پژوهش کوسوواک و همکاران (۲۰۲۱) نیز مصداق دارد اما کوسوواک و همکاران از فقدان آموزش رسمی (ضعف نهادی) نیز به عنوان عاملی اثرگذار در تضعیف دیپلماسی شهری نام برده‌اند. قورچی و کاویانی راد (۱۳۹۸)، دیپلماسی شهری در ایران را مکمل سیاست خارجی نمی‌دانند و معتقدند دیپلماسی شهری در ایران فاقد راهبردی مشخص جهت همراهی با سیاست خارجی کشور است. این در حالی است که مهریای فر و راموز (۱۴۰۲)، معتقدند که اهداف و سیاست‌های ناظر به حل مسائل داخلی، نابسامانی اقتصاد سیاسی بیش از سیاست‌های ناظر به رفع مسائل تحمیلی خارجی در شکل‌گیری دیپلماسی موفق و پیشرو شهری اولویت دارد.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان کلان‌شهر تبریز از شاخص‌های مختلف دیپلماسی شهری انجام شد. دیپلماسی شهری به‌عنوان یکی از ابزارهای کلیدی برای افزایش تعاملات بین‌المللی، تبادل فرهنگی و تقویت روابط اقتصادی بین شهرها شناخته می‌شود. در این راستا، هفت شاخص اصلی و بیست و پنج زیرشاخص مرتبط با دیپلماسی شهری مورد بررسی قرار گرفتند که شامل فرهنگ شهری، اقتصاد شهری، توسعه شهری، امنیت شهری، پژوهش شهری، نمایندگی شهری و شبکه‌های شهری بوده‌اند. نتایج این بررسی نشان داد که رضایتمندی کلی ساکنان از این شاخص‌ها کمتر از حد متوسط بوده و به‌طور ویژه، شاخص‌های "اقتصاد شهری" و "فرهنگ شهری" بالاترین میزان رضایت و شاخص "پژوهش شهری" کمترین میزان رضایت را داشته‌اند. بر طبق یافته‌های پژوهش شاخص اقتصاد شهری با میانگین ۲/۸۸ به‌عنوان مهم‌ترین شاخص تأثیرگذار در جلب رضایت ساکنان شناخته شد. این شاخص به عواملی مانند سرمایه‌گذاری‌های مشترک، مالیات‌های خارجی، تأمین بودجه، سرمایه‌گذاری خارجی، حجم واردات و صادرات و زبان خارجی مقیم مرتبط می‌شود. یافته‌ها نشان داد که ساکنان از وضعیت اقتصادی شهر رضایت کافی ندارند و نیاز به بهبود این شاخص از طریق جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر احساس می‌شود. همچنین شاخص فرهنگ شهری با میانگین ۲/۸۷ دومین شاخص مهم از نظر ساکنان بود. فعالیت‌های فرهنگی مانند تبادلات فرهنگی، اجراهای هنری و مسابقات ورزشی در این شاخص مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که فعالیت‌های فرهنگی در تبریز نیاز به تقویت دارند و برنامه‌ریزی برای برگزاری رویدادهای فرهنگی و هنری بیشتر می‌تواند به افزایش رضایت ساکنان کمک کند. سومین شاخص مهم با میانگین ۲/۵۱ شاخص؛ توسعه شهری می‌باشد. عواملی مانند پروژه‌های شهری، رستوران‌های خارجی، پروازهای بین‌المللی و برندسازی شهری در این شاخص بررسی شدند. نتایج نشان داد که تبریز نیاز به بهبود زیرساخت‌های شهری دارد و افزایش تعداد رستوران‌های خارجی و پروازهای بین‌المللی می‌تواند به ارتقاء سطح رضایتمندی ساکنان کمک کند. شاخص امنیت شهری نیز با میانگین ۲/۴۳ چهارمین شاخص مهم بود. عواملی مانند کنسول‌گری‌ها و گذرنامه ساکنین در این شاخص مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که بهبود وضعیت امنیتی شهر از طریق تقویت خدمات کنسولی و تسهیل رفت‌وآمد بین‌المللی می‌تواند به افزایش رضایت ساکنان کمک کند. شاخص نمایندگی شهری نیز با میانگین ۲/۲۸ پنجمین شاخص مهم شناخته شد. عواملی مانند عضویت در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی، کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌های بین‌المللی و یادداشت تفاهم‌نامه‌های توسعه پایدار شهری در این شاخص بررسی شدند. نتایج نشان داد که تبریز نیاز به افزایش حضور و فعالیت‌های بین‌المللی خود دارد تا بتواند به عنوان یک شهر دیپلماتیک موفق عمل کند. همچنین شاخص شبکه‌های شهری با میانگین ۲/۲۴ ششمین شاخص مهم بود. عواملی مانند شرکت‌های چندملیتی و پیوندهای خواهرخواندگی در این شاخص مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که تبریز نیاز به بهبود روابط خود با شهرهای خواهرخوانده و جذب شرکت‌های چندملیتی بیشتر دارد تا بتواند به عنوان یک مرکز تجاری و اقتصادی قوی عمل کند. در نهایت شاخص پژوهش شهری با میانگین ۲/۱۸ به‌عنوان کم‌اهمیت‌ترین شاخص شناخته شد. عواملی مانند مطالعات علمی - پژوهشی، تبادل دانش و خدمات و دانشجویان خارجی در این شاخص بررسی شدند. نتایج نشان داد که تبریز نیاز به

تقویت زیرساخت‌های علمی و پژوهشی خود دارد تا بتواند به عنوان یک شهر پیشرو در حوزه پژوهش و آموزش شناخته شود.

مدیریت شهری تبریز با چالش‌های متعددی روبروست که از جمله آن‌ها می‌توان به نگرش‌های فن‌سالارانه و تکنوکراتیک، سیاست‌های محافظه‌کارانه و عدم بهره‌گیری از شهروندان به عنوان ذی‌نفعان اصلی دیپلماسی شهری اشاره کرد. برای غلبه بر این چالش‌ها، لازم است که؛ مدیریت شهری باید از نگرش‌های متمرکز و بالابنه‌پایین فاصله بگیرد و به دیدگاه‌های جامع‌تر و چندجانبه‌تر روی آورد که شامل مشارکت شهروندان و ذی‌نفعان مختلف باشد. همچنین مدیریت شهری باید به دنبال افزایش تعاملات بین‌المللی و ایجاد روابط قوی‌تر با شهرهای دیگر باشد تا بتواند از ظرفیت‌های دیپلماسی شهری به بهترین شکل بهره‌برداری کند. و نیز بهبود زیرساخت‌های شهری از جمله حمل و نقل، امنیت و خدمات شهری را در اولویت‌های خود قرار دهد و نهایتاً با تقویت همکاری‌های علمی و پژوهشی و ایجاد برنامه‌های تبادل دانش به افزایش اعتبار و جایگاه علمی تبریز کمک کند. پیشنهاد‌های مختلفی را در راستای بهبود دیپلماسی شهری در کلانشهر تبریز داشت که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- بازنگری در انعقاد تفاهم‌نامه‌های همکاری و دوستانه و برقراری پیوندهای خواهرخواندگی بین کلان‌شهر تبریز با سایر شهرها با تأکید بر اولویت بخشیدن به منافع فرهنگی و اقتصادی به جای تبعیت از منافع سیاسی که غالباً جنبه تبلیغاتی دارند.
- تسهیل در دریافت خدمات کنسولگری‌ها در کلان‌شهر تبریز.
- افزایش پروازهای بین‌المللی در کلان‌شهر تبریز
- تسهیل رفت‌وآمد بین شهروندان کلان‌شهر تبریز با شهرهای خواهرخوانده با تأکید بر نظام لغو روادید با هماهنگی دولت مرکزی.
- افزایش تعداد شهرک‌های صنعتی سرمایه‌گذاری خارجی در کلان‌شهر تبریز با مکان‌یابی مناسب.
- ایجاد اشتراکات فرهنگی بین کلان‌شهر تبریز با شهرهای خواهرخوانده از طریق برگزاری نشست‌ها و مراسم‌های فرهنگی - هنری.
- تبادل اطلاعات و اعزام اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های معتبر کلان‌شهر تبریز با سایر شهرهای خواهرخوانده.
- برگزاری تورهای ورزشی مشترک و دیدارهای دوستانه بین تیم‌های ورزشی مطرح کلان‌شهر تبریز مانند تراکتورسازی و تیم‌های ورزشی نام‌آشنای شهرهای خواهرخوانده.
- برندسازی و معرفی نمادهای فرهنگی کلان‌شهر تبریز به سایر جوامع.
- تدارک تمهیدات لازم به منظور برگزاری هفته‌های فرهنگی بین کلان‌شهر تبریز و شهرهای خواهرخوانده.
- برگزاری دوره‌های مشترک آموزشی در مراکز علمی کلان‌شهر تبریز با شهرهای خواهرخوانده.
- ایجاد اشتراکات فرهنگی بین کلان‌شهر تبریز و شهرهای خواهرخوانده از طریق برگزاری نشست‌ها و مراسم‌های فرهنگی - هنری.
- افزایش تعداد رستوران‌های خارجی در کلان‌شهر تبریز با تعیین مالیات‌های مناسب.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

با توجه اینکه مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری می‌باشد، سهم و نقش نویسنده اول، به عنوان دانشجوی رساله، نویسنده دوم و نویسنده سوم به عنوان اساتید راهنما و نویسنده چهارم به عنوان استاد مشاور بود.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکویی ارس و همکاران

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آنها در این مقاله تشکر و قدرانی می نمایند.

منابع

- اسدی، روح‌الله. (۱۳۹۵). تحلیل مدیریت فضای شهری، در فضای جهانی شهرها با تأکید بر دیپلماسی شهری. رساله دکتری، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- اسدی، روح‌الله. (۱۳۹۸). فراتحلیل کیفی پژوهش‌های انجام‌شده با موضوع دیپلماسی شهری در ایران. فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، سال هفدهم، شماره ۲، ۳۴۰-۳۱۵.
- اسدی، روح‌الله. (۱۳۹۹). تدوین راهبردهای دیپلماسی شهری مشهد با تأکید بر کشورهای اسلامی. نشریه جغرافیا و توسعه فضای شهری، سال هفتم، شماره ۲، ۱۰۵-۱۲۳.
- اسدی، روح‌الله. (۱۳۹۹). تعیین اولویت کشورهای اسلامی در راستای اهداف دیپلماسی شهری مشهد. نشریه پژوهش‌های جغرافیای سیاسی، سال پنجم، شماره ۳، ۴۳-۲۲.
- اسکویی ارس، علی؛ بابائی اقدم، فریدون؛ تیموری، ایرج؛ و حسینی، علی. (۱۴۰۳). فراترکیب مطالعات دیپلماسی شهری در ایران. نشریه اقتصاد و برنامه‌ریزی شهری، سال پنجم، شماره ۴، ۹۸-۱۱۶.
- اصغری، رمضان. (۱۳۹۵). دیپلماسی شهری: تأثیر راهبردهای اساسی دیپلماسی شهری در تکمیل شاخص‌های شهر جهانی. تهران: انتشارات پل.
- افضلی، سید محمدجواد و کلائی، احمد. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر شهرهای خواهرخوانده در توسعه شهری با تأکید بر دیپلماسی شهری و توسعه ملی؛ مطالعه موردی: کلان‌شهر شیراز. نشریه آمایش سیاسی فضا، سال پنجم، شماره ۴، ۴۳۶-۴۵۳.
- افضلی، سید محمدجواد؛ شکور، علی و خرم بخت، احمدعلی. (۱۴۰۱). طراحی مدل تأثیر شهرهای خواهرخوانده در توسعه شهری با تأکید بر دیپلماسی شهری و توسعه ملی. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، سال دوازدهم، شماره ۴۸، ۹۷۷-۹۹۳.
- امیری، مهسا؛ خلیلی، احمد و مفیدی شمیرانی، مجید. (۱۴۰۱). تبیین مفهوم‌شناختی و ارائه الگوی دیپلماسی شهری در شبکه‌های شهری. نشریه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، سال دهم، شماره ۴، ۱۳۵-۱۵۸.
- باقری، حسین؛ ابن‌الرضا، سید مجید و صحرایی، فرامرز. (۱۳۹۵). شناسایی استراتژی‌های جهانی‌شدن اقتصاد در حوزه دیپلماسی شهری (مطالعه موردی: کلان‌شهر تهران). فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، سال چهارم، شماره ۱۶، ۸۷-۱۰۶.
- بصیرت، میثم و جلیلی، سید مصطفی. (۱۳۹۳). تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های توسعه دیپلماسی شهری در کلان‌شهر تهران. نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، سال نوزدهم، شماره ۳، ۵۳-۶۶.
- پلوییم، ون در؛ ملیسن، جان. (۱۳۹۷). دیپلماسی شهری: نقش روبه‌رشد شهرها در سیاست بین‌المللی. مترجمان: سید مسلم سیدالحسینی، احمد افسری، هاله شالچی توکلی، چاپ اول، تهران: انتشارات طحان.
- توحیدفام، محمد و دلیلی، شهاب. (۱۳۹۵). جهانی‌شدن شهرها و جهان‌محلی‌شدن دیپلماسی (مطالعه موردی: دیپلماسی شهری). نشریه سیاست، سال چهل و ششم، شماره ۲، ۳۰۳-۳۲۱.
- حافظ‌زاده، مهدی؛ باغبان حدیقه، علیرضا. (۱۴۰۲). گذری بر دیپلماسی شهری کلان‌شهر تبریز. تبریز: مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی کلان‌شهر تبریز.
- حسین‌زاده دلیر، کریم؛ سلطانی، علیرضا؛ کریم‌پور، یحیی. (۱۳۹۸). بررسی وضعیت کلان‌شهر تبریز در مسیر جهانی‌شدن با تأکید بر پتانسیل‌های سرمایه‌گذاری. نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی، سال بیست و سوم، شماره ۷۰، ۵۹-۷۷.
- خرازی، محبوبه؛ مجیدی قهرودی، نسیم؛ کاوه‌ای، بهروز. (۱۴۰۰). عوامل مؤثر در ارتباطات دیپلماتیک فرهنگی کلان‌شهر تهران در راستای دیپلماسی ارتباطی فرهنگی. نشریه مدیریت فرهنگی، سال چهاردهم، شماره ۵۳، ۱۲۳-۱۴۰.
- خسروی، افسانه؛ احمدی، حمید؛ ذاکریان، مهدی و موسوی‌زاده، علیرضا. (۱۳۹۸). هم‌افزایی دیپلماسی شهری با دیپلماسی عمومی در حوزه تعاملات فرهنگی و اقتصادی. فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، سال هفتم، شماره ۱۵، ۱۸۹-۲۱۴.
- درویش، گلنوش. (۱۳۹۹). دیپلماسی شهری و الزامات فضایی آن در پیوستن کلان‌شهر تهران به سازمان‌های بین‌المللی (با تأکید بر سازمان C۴۰). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری و شهرسازی.
- دهشیری، محمدرضا؛ خرمی، مصطفی. (۱۳۹۷). تجزیه و تحلیل جایگاه دیپلماسی شهری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. نشریه سیاست خارجی، سال سی و دوم، شماره ۱، ۸۷-۱۲۲.

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۴، ۶۹-۹۱، تابستان ۱۴۰۵

- راموز، ادریس؛ مهربانی‌فر، حسین و افتخاری، فاطمه. (۱۴۰۱). واکاوی و طبقه‌بندی مسائل دیپلماسی شهری در مشهدالرضا (علیه‌السلام). نشریه جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، سال دوازدهم، شماره ۴۵، ۱۰۷-۱۲۸.
- زنگی، فرزانه. (۱۳۹۷). بررسی نقاط قوت و ضعف شهر مشهد در ایفای نقش دیپلماسی شهری براساس مدل تحلیلی SWOT. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- زیاری، کرامت‌الله و احسانی‌فرد، علی‌اصغر. (۱۴۰۱). بررسی رقابت‌پذیری شهرها توسط شاخص‌های شهر اثرگذار و شهر قدرتمند با تلفیق مدل الماس پورتر «diamond model» و تکنیک «Fuzzy dematel» (موردپژوهی: دارالمرحمه، سمنان). نشریه برنامه‌ریزی و آمایش فضا، سال بیست و ششم، شماره ۲، ۱۲۷-۱۵۹.
- سعید، پرستو؛ حافظ‌نیا، محمدرضا؛ قورچی، مرتضی. (۱۴۰۱). نقش دیپلماسی شهری بر مناسبات بین‌المللی شهرها (مطالعه موردی: نظام مدیریت شهری تهران). نشریه توسعه پایدار محیط جغرافیایی، سال چهارم، شماره ۶، ۱۶-۳۰.
- ضرغام پور بویراحمدی، امیرمحمد؛ بیگدلی‌راد، وحید؛ خطیبی، محمدرضا. (۱۴۰۰). تدوین مدل توسعه دیپلماسی شهری با توجه به ظرفیت‌های جهانی‌سازی (نمونه موردی: شهر تهران). فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، سال یازدهم، شماره ۴۳، ۵۲۰-۵۳۴.
- عیسی‌لو قرقشه، نیلوفر. (۱۳۹۸). تأثیر دیپلماسی شهری در توسعه شهرهای کوچک (مطالعه تطبیقی شهر نور ایران و شهر وان ترکیه). پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم زمین.
- فرجی، امین؛ بابایی، حمیدرضا؛ راشدی، اسدالله. (۱۴۰۰). بررسی و تحلیل دیپلماسی شهری و توسعه در فضای جریان‌ها با مطالعه شهر تهران. نشریه توسعه پایدار شهری، سال دوم، شماره ۲، ۲۹-۴۴.
- قورچی، مرتضی و کاویانی‌راد، جواد. (۱۳۹۸). بررسی همخوانی دیپلماسی شهری با سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ مطالعه موردی: خواهر شهرهای کلان‌شهر تهران. نشریه بین‌المللی ژئوپلیتیک، سال پانزدهم، شماره ۵۳، ۶۰-۸۴.
- قورچی، مرتضی؛ رضویان، محمدتقی؛ دستواره، فرشته. (۱۴۰۱). دیپلماسی شهری و جایگاه قانونی آن در مقیاس حکومت‌های محلی. دو فصلنامه مطالعات محیط انسان‌ساخت، سال اول، شماره ۲، ۵۱-۷۱.
- کلانتری، خلیل. (۱۳۸۷). پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی. فرهنگ صبا، تهران.
- مشایخی، محرم؛ زرقانی، سید هادی؛ خوارزمی، امید علی. (۱۳۹۷). تحلیل استراتژیک دیپلماسی شهری کلان‌شهر مشهد. نشریه پژوهش‌های جغرافیای سیاسی، سال سوم، شماره ۳، ۱۰۵-۱۳۱.
- مهربانی‌فر، حسین؛ راموز، ادریس. (۱۴۰۲). اولویت‌یابی سیاست دیپلماسی شهری در مشهدالرضا علیه السلام؛ از هدف‌گذاری تا سیاست‌گذاری. دین و ارتباطات (دانشگاه امام صادق / نامه صادق)، سال سی‌ام، شماره ۲، ۵۶۹-۵۹۶.
- Acuto, Michele. (2013). Global Cities, Governance and Diplomacy: The Urban Link Routledge.
- Aksoy Özcan, B. (2023). The City Diplomacy and Istanbul's Capacity for City Diplomacy. Kent Akademisi, 16(3), 1930-1945.
- Alejo, A. (2022). Diasporas as Actors in Urban Diplomacy. The Hague Journal of Diplomacy, 17(1), 138-150.
- Alkanalka, M. (2024). City Diplomacy Against the Global Climate Change Treat: U20 Case Study. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 23(89), 37-50.
- Amiri, S. (2022). City Diplomacy: An Introduction to the Forum. The Hague Journal of Diplomacy, 17(1), 91-95.
- Betsill, Michele., Bulkeley, Harriet. (2006). Cities and the Multilevel Governance of Global Climate Change. Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations, 12(2), 141-159.
- Blank, Yishai. (2006). The city and the World. Columbia Journal of International Law, 44(3), 875-939.
- Brown, Chris. (2002). Sovereignty, Rights and Justice (Cambridge; Polity Press).
- Chan, D. K.- h. 2016. City Diplomacy and 'Glocal' Governance: Revitalizing Cosmopolitan Democracy. Innovation: The European Journal of Social Science Research, 29 (2), 1-27.
- Changkun, HOU., Qinwen, FU. (2021). A Study in the City Diplomacy of the Silk Road Cities. 9(8), 335-341.
- Clerc, L. (2021). A Different View on City Diplomacy: Mid-sized Baltic Towns and Their International Contacts. Diplomatica, 3(1), 180-186.
- Coolsaet, Rik. (2004). The Transformation of Diplomacy at the Threshold of the New Millennium. In Christer Jhnson and Richard Langhorne (eds), Diplomacy, Volume III: Problems and Issues in Contemporary Diplomacy (London: Sage): 1-25.
- Duchacek, I. D., Latouche, D., and Stevenson, G. (1988). Perforated Sovereignities and International Relations: Transsovereign Contacts of Subnational Governments. New York: Greenwood Press.

ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایتمندی .../اسکوئی ارس و همکاران

- Ersavaş Kavanoz, S., & Erdem, N. (2024). [City diplomacy in fighting wicked problems: Izmir metropolitan municipality](#). Dokuz Eylül Üniversitesi Journal of Social Sciences, 10(1), 45-62.
- Ersavaş, S. K., Erdem, N., & Sağlam Yıldız, H. (2024). [Content analysis of city diplomacy activities](#). Societal Impacts, 3, 100061.
- Groen, R. S. (2022). [Understanding the Context for Successful City Diplomacy: Attracting International Organisations](#). The Hague Journal of Diplomacy, 17(1), 123-137.
- Hocking, Brain. (1993). [Localizing Foreign Policy; Non-Central Governments and Multilayered Diplomacy](#) (London: Macmillan).
- Hongyuan, YU., LEFFEL, Benjamin., Qianyuan, LI., & SIMON, Craig. (2021). [Bridging Theory on Global Corporate Hierarchy and City Diplomacy: The Case of China](#). Chinese Journal of Urban and Environmental Studies (CJUES), World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 9(2), 1-16.
- Kihlgren Grandi, Lorenzo. (2020). [City Diplomacy \(Cities and the Global Politics of the Environment\)](#). Palgrave Macmillan, London, UK.
- Koelemaij, J., Taveirne, S., & Derudder, B. (2023). [An economic geography perspective on city diplomacy](#). Urban Studies, 60(6), 995-1012.
- Kosovac, Anna., Hartley, Kris., Acuto., Michele & Gunning., Darcy. (2021). [City Leaders Go Abroad: A Survey of City Diplomacy in 47 Cities](#). Urban Policy and Research, 39 (2), 127-142.
- Kurz, P. (2022). [A Governance System that Supports City Diplomacy: The European Perspective](#). The Hague Journal of Diplomacy, 17(1), 151-161.
- Kuşku-Sönmez, E. (2014). [Regional cooperation in the Black Sea basin: what role for city diplomacy? Southeast European and Black Sea Studies](#), 14(4), 489-507.
- Leffel, B. (2018). [Animus of the Underling: Theorizing City Diplomacy in a World Society](#). The Hague Journal of Diplomacy, 13 (4), 502-522.
- Manfredi-Sánchez, Juan Luis. (2021). [The political economy of city diplomacy](#). Economic and Political Studies, 10(2), 228-249.
- Muluk, M. K., Indaswari, F. V., Wiswayana, W. M., & Yunita, P. (2022). [The Role of City Diplomacy for Sustainable Environment: Study Case of River Restoration in Bandung](#). KnE Social Sciences, 7(5), 690-707.
- Mursitama, T.N., & Lee, L. (2018). [Towards a framework of smart city diplomacy](#). IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 126.
- Pipa, A. F., & Bouchet, M. (2020). [Multilateralism Restored? City Diplomacy | in the COVID-19 Era](#). The Hague Journal of Diplomacy, 15(4), 599-610.
- Putnam, Robert. (1988). [Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two – Level Games](#). International Organization, 42(3): 427-460.
- Putri, S.O. (2022). [Optimizing City Diplomacy Indonesia for Economic Development Through E-government Implementation](#). Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR), 9(1), 62-74.
- Rosenau, James. (1990). [Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity](#) (Princeton NJ: Princeton University Press).
- Ryniejska-Kiełdanowicz, Marta., Ratajczak, Magdalena. (2019). [Policy of Transcultural Diversity and Idea of City Diplomacy: The Case of Wrocław](#). Political Preferences, 23, 55-72.
- Strachová, N. (2021). [Cities Towards Global Climate Governance: How the Practices of City Diplomacy Foster Hybrid Multilateralism](#). Przegląd Strategiczny, (14), 365-377.
- Stürmer-Siovit, J. (2022). [All the world's a stage?" A role theory analysis of city diplomacy in global migration governance](#). International Migration, 60(1), 21-35.
- Tang, W. (2011). Beyond the state? -- The logical relationship between urban and international system transformation. The social sciences, (8), 19-27.
- UN-Habitat. (2022). [World Cities Report 2022-Envisaging the Future of Cities](#). Nairobi: United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat).
- Wang, J., & Amiri, S. (2019). [Building a Robust Capacity Framework for the U.S. City Diplomacy](#). USC Public Diplomacy.org, February 2019.
- Wu, D.- yuan. (2020). [City Diplomacy, Multilateral Networks and the Role of Southeast Asia](#). Global Strategis, 14(1), 17-30.
- Zhong, S., Yan, H., & Teng, J. (2024). [Exploring the evolution of city diplomacy: Through the case of Nagasaki](#). Social Sciences in Business and Policy Analysis, 3(1), 45-59.